

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tomáš Gazda

Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30.6.2012

.....

Bc. Tomáš Gazda

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucímu diplomové práce JUDr. Tomáši Tintěrovi, za konzultace, připomínky, podněty a užitečné odborné rady, které mi poskytl při zpracování této diplomové práce.

Poděkování patří také rodičům a nejbližším za dlouhodobou podporu při studiu.

Obsah

1	Úvod	8
1.1	Obecné vymezení problematiky	8
1.2	Dosavadní stav zkoumání a cíle práce	9
1.3	Struktura a metody práce	10
2	Vymezení základních pojmů	12
2.1	Spotřebitelská smlouva	12
2.2	Spotřebitel	13
2.3	Dodavatel	15
2.4	Rozhodčí řízení	17
2.5	Rozhodčí smlouva, smlouva o rozhodci, rozhodčí doložka	18
3	Rozhodčí doložky jako nepřiměřená ujednání v právním řádu ČR	21
3.1	Ochrana spotřebitele	21
3.1.1	Přístup SDEU k pojetí spotřebitele v právu EU	21
3.2	Rozhodčí doložky jako nepřiměřená ujednání	22
3.3	Nepřiměřená ujednání ve směrnici 93/13/EHS	24
3.3.1	Písmeno q) přílohy směrnice 93/13/EHS	25
3.4	Nepřiměřená ujednání v OZ a NOZ	26
3.4.1	Jednostranná kogentnost	26
3.4.2	Generální klauzule, kritéria přiměřenosti a jejich zkoumání	27
3.4.3	Neplatnost nepřiměřených ujednání	29
3.4.4	Demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání	31
4	Sjednávání rozhodčích doložek po 1.4.2012	33
4.1	Identifikace problémů právní úpravy před účinností NZRŘ	33
4.2	Uvažované alternativy koncepce NZRŘ	34
4.3	Rozhodčí doložky	35
4.4	Obligatoční náležitosti rozhodčích doložek	36
4.5	Speciální informační povinnost podnikatele	38
4.6	Legalita rozhodčích smluv arbitrážních center	39
5	Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení smluv po 1.4.2012	42
5.1	Arbitrabilita spotřebitelských sporů	42
5.2	Rozhodce sporu vyplývajícího ze spotřebitelské smlouvy	43
5.2.1	Předpoklady pro výkon funkce rozhodce	44
5.2.2	Nestrannost a nezávislost rozhodce	45

5.2.3	Námitka nedostatku pravomoci rozhodce	46
5.3	Rozhodování dle zásad spravedlnosti	47
5.4	Meritorní přezkum a zrušení rozhodčího nálezů soudem	48
5.4.1	Odkladný účinek a výkon rozhodčího nálezů.....	49
5.5	Některá další opatření k ochraně spotřebitele	50
6	Závěr	52
7	Seznam literatury a použitých zdrojů	54
7.1	Monografie.....	54
7.2	Příspěvky ze sborníků	54
7.3	Časopisecké zdroje	55
7.4	Díla publikovaná v elektronických pramenech.....	56
7.5	Judikatura.....	57
8	Shrnutí a klíčová slova	61
8.1	Shrnutí.....	61
8.2	Abstract	61
8.3	Klíčová slova	62
8.4	Key words	62

Seznam použitých zkratk

BGH	Německý spolkový soud, „Bundesgerichtshof“
ČTÚ	Český telekomunikační úřad
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1.1.2014
NS ČR	Nejvyšší soud ČR
NZRŘ	Zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Právo EU	Právo ES/komunitární před přijetím Lisabonské smlouvy, tak i právo EU po přijetí Lisabonské smlouvy
RS HK AK ČR	Rozhodčí soud při hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
RŘ	Rozhodčí řízení
SDEU	Soudní dvůr EU, obdobně Evropský soudní dvůr
Směrnice, Směrnice 93/13/EHS	Směrnicemi 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
ÚS ČR	Ústavní soud ČR
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZoS	Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Motto:

*„Inde datae leges, ne firmior omnia posset.“
„Proto jsou zákony dány, aby silnější nemohl všechno.“*

Ovidius (Fast. III, 279)

1 Úvod

Ústředním tématem této diplomové práce je materie rozhodčího řízení jako alternativního, státem aprobovaného prostředku řešení spotřebitelských sporů a s tím související problematika rozhodčích doložek obsažených ve spotřebitelských smlouvách.

1.1 Obecné vymezení problematiky

Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách a řešení spotřebitelských sporů v rámci RŘ vyvolávaly a možná stále vyvolávají řadu pochybností. K předmětnému tématu se svého času vedla na stránkách odborné literatury, ale i nejrůznějších internetových právních serverech, bouřlivá diskuse, zda lze rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách platně sjednat či nikoliv. Dnes, s účinností zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, již tato diskuse patrně na čas utichla, a do právních vztahů byla nastolena vyšší míra právní jistoty a předvídatelnosti soudních rozhodnutí.

Situace okolo RŘ se spotřebiteli, arbitrážními center, rozhodců a rozhodčích doložek byla až do zásahu zákonodárce nepřehledná. Názor mezi odbornou veřejností nebyl jednotný. Někteří autoři¹ byli striktně proti využívání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách, jiní² zase plédovali ve prospěch. Dokonce ani soudy v ČR nebyly ve svém rozhodování konstantní. Lisse³ v této souvislosti pojednával o „*judikatorním kolotoči ve věcech rozhodčím řízením*“, a už tehdy *de lege ferenda* navrhoval k překlenutí problémů legislativní změny.

Do celé záležitosti se vložil NS ČR⁴ i ÚS ČR⁵, a prostřednictvím judikatury byla zformulována některá dílčí pravidla pro užívání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách a fungování RŘ ve sporech se spotřebiteli. Při tvorbě judikatury ovšem vystala otázka jejího retroaktivního využití.⁶

¹ Srov. HORSKÁ, J.; BURIAN, J. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*. 2010, 4, s. 22-24.

² Srov. LISSE, L. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách. *Obchodní právo*. 2010. Roč. 9. s. 2 – 11.

³ Srov. LISSE, L., KOHOUT, M. *Judikatorní kolotoč v rozhodčím řízení aneb tady pomůže jen legislativní změna* [online]. EPRAVO.CZ, 6. září 2011. [cit. 13. března 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/judikatorni-kolotoc-v-rozhodcim-rizeni-aneb-tady-pomuze-jen-legislativni-zmena-76838.html>>.

⁴ Srov. Sjednocující právní názor Velkého senátu NS ČR, který byl přijat na základě předložení věci sp.zn. 31 Cdo 1945/2010.

⁵ Srov. Např. Nález ÚS ČR ze dne 1. listopadu 2011, sp.zn. II.ÚS 2164/10 (Ústavněprávní požadavky na rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách) nebo Nález ÚS ČR ze dne 8. března 2011, sp.zn. I.ÚS 3227/07 kde ÚS poukázal na zneužívání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách jako nepřiměřených ujednání.

⁶ Srov. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. Zář 2011, sp. zn. 44 Co 246/2010 ve spojení s usnesením

Problematikou rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách se po četné mediální intervenci začala intenzivně zabývat Vláda ČR. Její činnost vyústila ve vzácnou shodu napříč politickým spektrem a přijetí zákona, kterým došlo *de facto* k oficiálnímu potvrzení legality rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.

Nadále však platí obecná klauzule o nepřiměřených ujednáních⁷ ve spotřebitelských smlouvách obsažená v platném a účinném OZ, přijatá na základě *Směrnice č.93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách*, o jejíž problematice implementaci a dosazích do právní praxe bude pojednáno.

RŘ a rozhodčí doložky však přináší celou škálu dalších problematičtějších aspektů, které budou postupně nastíněny v jednotlivých částech diplomové práce. Nelze také opomenout, že dne 22. března 2012 vstoupil v platnost zákon č. 89/2012 Sb. „*Nový občanský zákoník*“, který s účinností od 1.1.2014 nahradí dosavadní OZ, který byl přijat ještě v socialistickém období a již neodpovídá požadavkům „moderní společnosti“. S přijetím NOZ dochází ke změně systematiky a také modifikaci spotřebitelské problematiky, včetně demonstrativního výčtu nepřiměřených ujednání.

1.2 Dosavadní stav zkoumání a cíle práce

Dle názoru autora se jedná, i přes nedávno přijaté zásadní změny *spotřebitelského rozhodčího řízení* o téma aktuální, živé, procházející neustálým vývojem. Jde o téma úzce zaměřené na konkrétní problematiku, která poskytuje dostatečný prostor ke zkoumání řady dílčích aspektů a formulování návrhů *de lege ferenda*.

Autor diplomové práce si je vědom celé řady konkurujících absolventských i jiných děl na obdobné téma z poslední doby, proto se z důvodu neotřelosti zpracování tématu rozhodl věnovat značnou část právní úpravě účinné od 1.4.2012.

Pokud má autor polemizovat o stavu dosavadního zpracování tématu, pak je toho názoru, že se jedná o téma ve smyslu předchozího odstavce víceméně originální, které doposud nebylo jinými autory komplexně popsáno.

Zpracování diplomové práce vyžaduje nejen znalost právního řádu ČR a rozhodovací praxe soudů. *Conditio sine qua non* k dokonalé orientaci v problematice RŘ se spotřebiteli a rozhodčích doložkách jako nepřiměřených ujednáních, se jeví znalost souvislostí práva EU, jakož i judikatury SDEU a jejich vztahu k právnímu řádu ČR. SDEU se ve svých rozhodnutích vyjadřoval k celé řadě dílčích aspektů, které rozhodčí doložky ve

velkého senátu NS ČR ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

⁷ PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2011. Roč. 10. s. 21. Pelikánová považuje za správný termín *zneužívající klauzule*.

spotřebitelských smlouvách dosud přinesly a to nejen z hlediska hmotněprávního⁸, ale i procesního⁹. Problematika zneužívání rozhodčích doložek tak nebyla pouze „trnem v patě“ českého právního řádu, ale projevovala se a doposud projevuje v řadě členských států EU, např. Španělsku, Maďarsku.

Hlavním cílem diplomové práce je ověřit pracovní hypotézu, resp. zodpovědět výzkumnou otázku, která byla zformulována následovně: Představuje přijatá NZRŘ řešení problémů, které se doposud vyskytovaly v RŘ v souvislosti s rozhodčími doložkami ve spotřebitelských smlouvách? Zajišťuje NZRŘ spotřebiteli silnější postavení v RŘ?

Další dílčí cíle, které si autor této práce stanovuje, jsou následující: zpracování uceleného právního pohledu na zkoumanou problematiku, identifikace problematických aspektů, zpracování tématu s ohledem na evropské souvislosti, formulace vlastních právních názorů a návrhů *de lege ferenda*, inspirace v zahraničních právních úpravách.

Diplomová práce je vypracována s ohledem na stav právní úpravy platný ke dni 1.4.2012.

1.3 Struktura a metody práce

Diplomová práce na téma *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách* je co do struktury členěna do osmi kapitol. Cílem úvodních kapitol je uvedení čtenáře do zkoumané problematiky, seznámení s některými pojmy a zasvěcení do právní úpravy rozhodčích doložek, RŘ a spotřebitelských smluv.

Ve třetí kapitole je pojednáno o Směrnici 93/13/EHS a rozhodčích doložkách. Stranou nezůstane ani právní úprava nepřiměřených ujednání v platné právní úpravě a NOZ.

Následující čtvrtá kapitola přikračuje k NZRŘ. Úvodem jsou nastíněny problémy předchozí právní úpravy a představeny alternativy, které byly pro novelizaci zákonodárcem uvažovány. Kapitola nesoucí název *Sjednávání rozhodčích doložek po 1.4.2012* definuje nové obligatorní náležitosti rozhodčích doložek a povinnosti podnikatelů při jejich sjednávání. Pojednáno je také o *rozhodčích doložkách arbitrážních center*.

V páté kapitole jsou nastíněny vybrané procesní aspekty rozhodování spotřebitelských sporů po 1.4.2012, jako jsou např. arbitrabilita, požadavky na výkon funkce rozhodce nebo prostředky přezkumu a zrušení rozhodčího nálezu.

Diplomová práce je vedle seznamu literatury a použitých zdrojů, českého a

⁸ Např. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421.

⁹ Např. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08, Sb. rozh. s. I-09579.

cizojazyčného resumé opatřena také závěrem, který partikulárně shrnuje zjištěné poznatky, hodnotí přínos NZRŘ a dosažení stanovených cílů.

Za účelem vypracování diplomové práce vychází autor ze všech dostupných relevantních pramenů, zejména platné české a evropské legislativy, důvodových zpráv, domácích i zahraničních monografické literatury, odborných komentářů, příspěvků ze sborníků, časopiseckých příspěvků, relevantních příspěvků v elektronických pramenech a systémech právních informací, soudní judikatury, včetně rozsudků SDEU.

Při zpracování hodlá autor užívat převážně analytické a komparativní metody, v omezené míře také metody deskriptivní.

2 Vymezení základních pojmů

2.1 Spotřebitelská smlouva

Novelou zákona č. 367/2000 Sb., kterou se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a některé další zákony, byl s účinností od 1.1.2001 do českého právního řádu zakotven institut spotřebitelských smluv, *consumer contracts*. Současný OZ definuje v ust. § 52 spotřebitelskou smlouvu jako kteroukoliv smlouvu kupní, o dílo, případně i jinou za předpokladu, že jejími smluvními stranami jsou spotřebitel a dodavatel. NOZ pojem spotřebitelské smlouvy definuje nepřímo. V ust. § 1810 hovoří o *smlouvách uzavíraných se spotřebitelem*¹⁰, kterými rozumí veškeré *smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel*. Rozhodujícím okamžikem pro hodnocení, zda se jedná o smlouvu spotřebitelskou, či „běžnou“, je okamžik učinění právního úkonu. Spotřebitel by však měl být považován za spotřebitele již v okamžiku předšlupovního jednání i v průběhu plnění či neplnění závazku.¹¹ Z obou definic vyplývá, že podstata spotřebitelských smluv tkví primárně v subjektech závazkového právního vztahu. Specifika obsahu spotřebitelských smluv jsou proto vázána na subjekty jako nositele specifických práv a povinností a nikoliv na předmět jako klasické kritérium typových smluv.

Současná právní úprava připouští, že spotřebitelskými smlouvami mohou být co do obsahu jakékoliv kontrakty, *nominální* i *inominální*, bez ohledu na to, v jakém právním předpise jsou jako smluvní typ upraveny. Za spotřebitelské vztahy je proto nutné považovat nikoliv jen právní vztahy vyplývající z OZ, resp. NOZ, ale rovněž vztahy vyplývající z ObchZ¹² a dalších právních předpisů¹³. Vždy se jedná o právní vztahy dvoustranné či vícestranné, *synalagmatické*. Pochybnosti při interpretaci spotřebitelských smluv a jejich obsahových náležitostí lze odstranit, obdobně jako v právu anglickém, za pomoci modifikovaného pravidla *contra proferentem*¹⁴ (*contra proferentem rule/aproach*)¹⁵ tedy v pochybnostech příznivěji pro spotřebitele.¹⁶ Při úvaze nad formou spotřebitelské smlouvy je

¹⁰ Pozn. V právních řádech evropských zemí se vyskytují obě jazykové mutace. Např. Španělsko, Francie či Itálie upřednostňují jazykovou verzi „*smlouvy uzavírané se spotřebiteli*“, např. *les contrats conclus avec les consommateurs*, Slovensko, Německo či Anglie pak verzi „*spotřebitelské smlouvy*“, např. *Verbraucherverträgen, consumer contracts*.

¹¹ SELUCKÁ, M. Ochrana spotřebitele v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009. Roč. 10. s. 364.

¹² Ust. § 262 odst. 1, 4 ObchZ

¹³ Např. zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ Ust. § 55 odst. 3 OZ.

¹⁵ HOWELLS, G., WEATHERILL, S. *Consumer protection law*. Hants : Dartmouth Publishing Company Ltd., 1995, s. 309.

¹⁶ KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 2*. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI, a.s., 2005, s. 51.

třeba si uvědomit, že tato není samostatným smluvním typem. Spotřebitelská smlouva proto může být v závislosti na konkrétním smluvním typu uzavřena písemně, ústně i konkludentně.¹⁷

OZ dále vymezuje nejčastěji se vyskytující situace, při nichž je třeba aplikovat ustanovení na ochranu spotřebitele. Selucká¹⁸ v této souvislosti hovoří o „zvláštních spotřebitelských smlouvách“. Jedná se o *distanční smlouvy*, smlouvy uzavřené *mimo prostory obvyklé k podnikání*, smlouvy o finančních službách uzavíraných na dálku a smlouvy *timesharingové*. NOZ členění zvláštních spotřebitelských smluv zachovává.

Obecně lze shrnout, že spotřebitelská smlouva „není zvláštním smluvním typem, na úrovni např. kupní smlouvy, ale definováním subjektů smluvního vztahu vymezuje předmět úpravy spotřebitelských smluv, tedy právní vztahy, jejichž právní režim se vedle obecného práva občanského řídí rovněž zvláštní právní úpravou v hlavě páté¹⁹“ OZ.

2.2 Spotřebitel

Spotřebitel je jedním z rozhodujících subjektů pro kvalifikaci spotřebitelského smluvního vztahu. Jeho legální definice je obsažena jak v OZ, tak i NOZ a řadě dalších právních předpisů²⁰ a směrnic.

Definice obsažená v OZ je právní teorií považována za definici generální, ostatní, s ohledem na specifika zvláštních právních vztahů, za speciální.²¹ Ačkoliv je formulace zákonné dikce spotřebitele do jisté míry odlišná, obsah zůstává ve své podstatě totožný. Zatímco OZ definuje spotřebitelem fyzickou osobu, „*kteřá při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání*“²², pak NOZ považuje za spotřebitele výslovně „*každého člověka, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná*“²³.

Pojetí spotřebitele v NOZ je dle důvodové zprávy konformní s právem EU, zejména se *směrnicemi 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavíraných na dálku* a dalšími.²⁴

¹⁷ SELUCKÁ, M. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 30.

¹⁸ Tamtéž, s. 31.

¹⁹ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník I. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008, s. 426.

²⁰ Např. Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ SELUCKÁ: *Ochrana ...*, s. 49.

²² Ust. § 52 odst. 3 OZ

²³ Ust. § 419 NOZ

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Obě definice bezesporu považují za spotřebitele výlučně osobu fyzickou, což je stav, který odpovídá trendu evropského spotřebitelského práva. Ne vždy však tomu tak v českém právním řádu bylo. Až do novelizace OZ a ZoS provedené zákonem č. 155/2010 Sb. bylo možné považovat za spotřebitele i osobu právnickou²⁵, která nejednala v rámci své obchodní nebo podnikatelské činnosti²⁶. Tento stav se však časem dostal do rozporu s právem EU a s rozhodovací praxí SDEU²⁷. SDEU dovodil, že za spotřebitele je nutné v souladu s dikcí čl. 2 písm. b) Směrnice považovat výlučně osobu fyzickou.²⁸

Původ disharmonie pojetí spotřebitele je podle Pally²⁹ nutné shledávat nikoliv v nesprávné implementaci Směrnice, nýbrž ve vývoji způsobu transponování směrnic, který byl původně založen na principu minimální harmonizace *minimum harmonisation formula*. Princip minimální harmonizace, znamenající možnost členských států provést směrnice do vnitrostátního právního řádu přísněji za účelem zajištění nejvyššího stupně ochrany spotřebitele („*maintain or introduce stricter rules provided ...*“³⁰), tehdy umožňoval členským státům přiznat spotřebitelskou ochranu i právnickým osobám.³¹ Další směřování práva EU, rozhodovací praxe SDEU a přechod k principu maximální harmonizace však znamenal, že ochrana poskytovaná v rámci spotřebitelského práva je přiznávána výlučně osobám fyzickým. Vláda v důvodové zprávě k zákonu č. 155/2010 Sb. v této souvislosti uvádí: „*tento nový přístup odpovídá primárnímu účelu spotřebitelského práva, kterým je ochrana slabší strany spotřebitelské smlouvy. Za slabší stranu nelze považovat právnickou osobu, neboť u ní lze očekávat v jednáních vyšší míru profesionality.*“³² V důsledku koncepčních změn v pojetí spotřebitele, nelze na právní vztahy právnických osob nepodnikatelů uplatnit obecná ustanovení o ochraně spotřebitele.

Pokud by přes zjevný trend vývoje ochrany spotřebitele toužil český zákonodárce poskytnout právnickým osobám zvýšenou ochranu, pak autor *de lege ferenda* doporučuje inspiraci právní úpravou francouzskou. Ta objektivně obchází rozhodovací praxi SDEU, když vedle spotřebitele zavádí pojem „neprofesionál“, jímž rozumí právnické osoby, které nejednají v rámci podnikatelské činnosti. Těmto neprofesionálům je přiznána obdobná právní

²⁵ Blíže: SELUCKÁ, M. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními rozdíly. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 515.

²⁶ Např. nadace, nadační fondy, občanská sdružení, obecně prospěšné společnost.

²⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 12. listopadu 2001, *Cape Snc. v. Idealservice Srl* a *Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl.*, C-541 a 542/99, Sb. rozh. s. I-09049.

²⁸ Srov. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. března 1991, *P. di Pinto*, C-361/89.

²⁹ PALLA, T. *Právnická osoba jako spotřebitel? Už ne* [online]. EPRAVO.CZ, 16. Července 2010. [cit. 12. 6. 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebite-uz-ne-63811.html>>.

³⁰ WEATHERILL, S. *EC Consumer Law and Policy*. London and New York : Longman, 1997, s. 15.

³¹ Shodně např. Slovensko, Maďarsko, Polsko a Slovinsko.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 155/2010 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 40/1964 Sb.

ochrana jako spotřebitelům.³³³⁴ Otázkou zůstává, nakolik by taková právní úprava obstála. NOZ s ničím takovým do budoucna nepočítá.

V souvislosti s výkladem pojmu spotřebitel se Hulmák³⁵ zabýval úvahami nad otázkou, „*na kolik musí o spotřebitelském charakteru vědět druhá strana*“. Neboli zda je pro posouzení určitého právního vztahu jako spotřebitelského, rozhodující skutečný charakter smluvní strany, či charakter prezentovaný, předstíraný (např. advokát kupuje odbornou literaturu, kterou hodlá využít v rámci řešení případu pro svého klienta nebo naopak student právnické fakulty zakoupí notebook „na firmu“). Hulmák dochází k závěru, že „*pro zjištění zda jde o spotřebitele či nikoliv, není rozhodující pouze formální postavení, ale skutečný účel jednání*“³⁶. V tom případě je ovšem nutné chránit také dobrou víru druhé strany. Jedná-li dodavatel v dobré víře, že druhá strana není spotřebitelem, nemůže se tato osoba dovolávat toho, že měla postavení spotřebitele.³⁷ Obdobné platí *a contrario* i v případě osob, které jsou ve skutečnosti spotřebitelem, v konkrétním případě ovšem formálně vystupují jako podnikatelé³⁸. Pak platí, že „*uvede-li jedna ze smluvních stran (spotřebitel) druhou v omyl, předstíráním, že jedná v rámci své podnikatelské činnosti, nejenže druhé straně svědčí právo dovolávat se relativní neplatnosti (§ 49a OZ), ale takový právní vztah nemůže být charakterizován jako spotřebitelský. Druhá smluvní strana totiž jednala v dobré víře, že neuzavírá smlouvu se spotřebitelem.*“³⁹

Z objektivního hlediska je nutné posuzovat i případy, kdy by předmět plnění mohl potenciálně sloužit jak pro soukromé účely, tak i k podnikání. V takových případech je nutno přihlídnout například k okolnostem, za nichž byla smlouva uzavřena, její účel, povaha plnění apod.

2.3 Dodavatel

Dodavatel, resp. podnikatel, se kterým na rozdíl od OZ operuje NOZ, je druhou stranou spotřebitelského závazku. Současný OZ rozumí dodavatelem osobu, fyzickou či právnickou, „*která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné*

³³ Francie koncepci odůvodňuje tak, že neprofesionál není spotřebitelem nelze na něj vztahovat judikaturu SDEU, Jestliže chce francouzský zákonodárce poskytovat specifickou ochranu i jiným subjektům, pak je to jeho právem a SDEU do těchto vztahů není oprávněn zasahovat, neboť neexistuje žádná směrnice, která by řešila ochranu neprofesionálů.

³⁴ Shodně SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele: nenápadná změna ...*, s. 515.

³⁵ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník I. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008, s. 431.

³⁶ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník I. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008, s. 431.

³⁷ Srov. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. ledna 2005, *Johann Gruber proti Bay Wa AG*, C-464/01.

³⁸ Srov. Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 22. dubna 2012, VIII ZR 91/04.

³⁹ SELUCKÁ: *Ochrana ...*, s. 54.

podnikatelské činnosti“⁴⁰. Determinujícím znakem je v tomto případě výkon obchodní či jiné podnikatelské činnosti. Podnikatelskou činností, resp. podnikáním rozumíme ve smyslu ust. § 2 odst. 1 ObchZ činnost vykonávanou soustavně, samostatně, vlastním jménem, na vlastním odpovědnost, za účelem dosažení zisku. Za podnikatelskou činnost je bezesporu nutné považovat také činnost vykonávanou na základě živnostenského podnikání ve smyslu § 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Hulmák⁴¹ zastává názor, že i v případě dodavatele je nutné přihlížet především k objektivním kritériím. Na druhou stranu ovšem upozorňuje, že pokud subjekt jedná v rámci své podnikatelské činnosti a bude mít příslušné podnikatelské oprávnění, naplnění materiálního hlediska již není nutné zkoumat. Není ovšem pravidlem, aby subjekt – podnikatel, byl vždy nutně v pozici dodavatele. Rozhodující je i účel jednání a jeho souvislost s podnikáním. Selucká⁴² dovozuje, že vzhledem ke znění ust. § 52 odst. 2 OZ je dodavatel v postavení dodavatele již v rámci předšmluvního vyjednávání a to bez ohledu na skutečnost, zda je smlouva nakonec uzavřena.

Dalším otazníkem oprávněně vyvstávající s přesným vymezením pojmu dodavatel je postavení tzv. neoprávněného podnikatele ve smyslu § 3a ObchZ. Obecně platí, že dodavatelem je vždy podnikatel. Jiný subjekt nenaplňující definiční znaky podnikatele uvedené v ObchZ, jim být nemůže. Z této zásady však existuje výjimka - neoprávněný podnikatel. Shodně Hulmák⁴³: „*přestože osoba nemá oprávnění k podnikatelské činnosti a není podnikatelem po formální stránce, materiální hledisko by mělo převážít*“.

NOZ legální definici OZ nepřevzal a na místo původního dodavatele přistupuje podnikatel. Dle ust. § 420 odst. 1 NOZ je podnikatelem, „*kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku*“. Na cit. definici podnikatele navazuje odstavec druhý: „*Pro účely ochrany spotřebitele ... se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.*“⁴⁴ Pojetí podnikatele bylo pro účely ochrany spotřebitele v NOZ rozšířeno tak, aby pojem byl při ochraně spotřebitele vykládán konformně s právem EU. Spotřebitel musí

⁴⁰ Ust. § 52 odst. 2 OZ

⁴¹ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník I. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008, s. 429.

⁴² SELUCKÁ: *Ochrana ...*, s. 33.

⁴³ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník I. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008, s. 431.

⁴⁴ Ust. § 420 odst. 2 NOZ

být chráněn „i v případech, kdy se ocitne v právním styku s osobou, pro kterou není kritériem zisku významný: např. při poskytování veřejné služby nebo při obecně prospěšné činnosti (např. při provozu nemocnic, veřejné dopravy, při provozování veřejně prospěšných ústavů) osobami, které ve vztahu k této činnosti status podnikatele nemají, např. proto, že náleží do veřejného sektoru“.⁴⁵ Za podnikatele je i v rámci NOZ považován každý, kdo je zapsán v obchodním rejstříku.

2.4 Rozhodčí řízení

Předmětem RŘ je rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci, jehož jediným cílem je konečné řešení sporu, završené vydáním závazného a vymahatelného rozhodčího nálezu.⁴⁶ K povaze RŘ se vztahuje zásadní nález ÚS ČR ze dne 8. března 2011, sp.zn. I. ÚS 3227/07, kterým došlo k přelomu ve vnímání RŘ. Podrobnou analýzu nálezu včetně zásadních změn předkládá Bělohlávek.⁴⁷ Obecně existují 3 základní teorie povahy RŘ – teorie smluvní⁴⁸, jurisdikční a autonomní⁴⁹. ÚS se v cit. nálezu přiklonil od teorie smluvní k jurisdikční.

RŘ je zahajováno výlučně žalobou – návrhem na vydání rozhodčího nálezu. Řízení je zahájeno dnem doručení žaloby rozhodci *ad hoc* nebo stálému rozhodčímu soudu. RŘ bývá zpravidla založeno na zásadě rovnosti, jednoinstančnosti, ústnosti a neveřejnosti. Pravidlem ve spotřebitelských sporech však bývá rozhodování na základě předložených písemných důkazů, neboť dohoda smluvních stran je obsažena již přímo v textu rozhodčí doložky.

Někdy se za výhodu RŘ považuje, mimo jiné, také možnost, aby spory týkající se určitých specifických, odborných otázek rozhodovaly osoby vysoce kvalifikované v daném oboru. V rámci řešení sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv a jejich obvyklého obsahu je ale tato přednost bez praktického využití. ZRŘ až doposud nestanovil pro výkon funkce rozhodce žádné kvalifikační, odborné ani jiné zvláštní předpoklady. Rozhodcem, nejen v rámci sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv, tak mohl být až do NZRŘ kdokoliv. Nedokonalá právní úprava působila v praxi nesčetné problémy v souvislosti s nestranností, nezávislostí a podjatostí rozhodců.⁵⁰

⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴⁶ KLEIN, B., DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 4.

⁴⁷ BĚLOHLÁVEK, A. Ústavní soud opustil striktní smluvní výklad koncepce rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2011. Roč. 12. s. 40-44.

⁴⁸ Blíže BEZOUŠKA, P., KOCINA, J. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy*. 2010. Roč. 18, č. 16, s. 586.

⁴⁹ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 14 – 26.

⁵⁰ Blíže RABAN, P. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? : Je efektivně zajištěna spravedlnost ve

Procesní průběh RŘ je specificky upraven v ust. § 19 ZRŘ. RŘ končí právní mocí rozhodčího nálezu, případně doručením usnesením v případech, kdy se rozhodčí nález nevydává. Doručení písemného vyhotovení rozhodčího nálezu stranám je podmínkou pro nabytí jeho právní moci.

Proti rozhodčímu nálezu není přípustné odvolání. ZRŘ umožňuje v ust. § 27 ZRŘ pouze přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci, a to za předpokladu, že se na tom smluvní strany v rozhodčí smlouvě dohodly. V případě absence dohody je jedinou možností obrany přezkum rozhodčího nálezu soudem v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu a zastavení výkonu rozhodnutí dle ust. § 31 a násl. ZRŘ.⁵¹

Současný ZRŘ, účinný od 1.1.1995 za dobu své existence nedoznal výraznějších změn. Za dobu své platnosti byl pouze čtyřikrát nepřímo novelizován. Jedinou přímou novelizací ZRŘ, která reaguje na problémy, které se v praxi vyskytly v souvislosti s rozhodčími doložkami ve spotřebitelských smlouvách, je novelizace provedená zákonem č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkon rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Lze souhlasit s názorem Bělohávkova⁵², že se jedná o novelu pro spotřebitelské spory přelomovou. K podmínkám, za nichž byla přijata, autor uvádí, že „její vývoj byl poznamenán řadou politických zájmů, většinou v souvislosti s rozhodováním sporů ze smluv uzavřených spotřebitelem a rozhodčích doložek v těchto smlouvách a s entitami poskytujícími služby v rozhodčím řízení mimo stále rozhodčí soudy (tzv. arbitrážní centra)“.

2.5 Rozhodčí smlouva, smlouva o rozhodci, rozhodčí doložka

Pravomoc rozhodce *ad hoc*, či stálého rozhodčího soudu může být založena pouze na základě právně relevantního projevu vůle smluvních stran učiněného ve formě rozhodčí smlouvy. Rozhodčí smlouvou se strany právního vztahu zavazují k předložení sporu rozhodčímu orgánu k rozhodnutí. Existence rozhodčí smlouvy však ještě neznamená, že spor bude rozhodován v RŘ za všech okolností. Strany mají i nadále možnost volby mezi soudem a rozhodčím orgánem. Obrací-li se účastník na soud, i když předtím uzavřel rozhodčí smlouvu, není vyloučeno, že tento věc projedná a rozhodne. Protistrana však nesmí vznést námitku platné rozhodčí smlouvy. Soud v tomto ohledu není povinen z existence rozhodčí smlouvy vyvozovat samostatně jakékoliv závěry.⁵³

spotřebitelských vztazích?. *Bulletin advokacie*. 2010, 6, s. 15 – 23.

⁵¹ Blíže kapitola 5.

⁵² BĚLOHLÁVEK, A. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*. 2012, Roč. 5. s. 15.

⁵³ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s.

Ačkoliv se na první pohled mohou zdát pojmy rozhodčí smlouva, smlouva o rozhodci a rozhodčí doložka obsahově totožné, je nutné mezi nimi důsledně rozlišovat. Zejména pak mezi smlouvou o rozhodci a rozhodčí doložkou. Tyto pojmy mají odlišný obsah, byť výsledek – rozhodnutí sporu v rámci RŘ a vydání rozhodčího nálezu, je identický.

Rozhodčí smlouva může mít formu smlouvy o rozhodci, či rozhodčí doložky. Rozhodčí doložkou rozumíme formu rozhodčí smlouvy, kterou se strany zavazují k řešení všech v budoucnu vzniknuvších sporů z vymezeného okruhu právních vztahů výlučně v rámci RŘ.⁵⁴ Zahraniční literatura hovoří o *mandatory arbitration*. Dle ÚS ČR je přípustné s ohledem na zásadu autonomie vůle, aby se strany rozhodčí smlouvy dobrovolně a vědomě vzdaly práva na projednání sporu před nezávislým a nestranným soudem.⁵⁵

ÚS ČR se vztahem rozhodčích doložek a Ústavou zakotveného práva na přístup k soudu zabýval také v usnesení sp.zn. II. ÚS 3057/10, ve kterém uvedl, že plně respektuje zásadu smluvní volnosti v soukromoprávních vztazích a to i ve vztahu k rozhodčím doložkám, která je v ZRŘ obsažena v ust. § 2 odst. 1, jejichž zakotvení v právních předpisech neshledává v rozporu s čl. 36 Ústavy. Je však žádoucí, aby vzdání se práva na předložení sporné věci soudu bylo učiněno svobodně, vážně a jednoznačně. Z toho vyplývá povinnost soudu v každém konkrétním případě posoudit rozhodčí doložku z hlediska její přiměřenosti⁵⁶, to vše s ohledem na postavení spotřebitele jako slabší smluvní strany. Na druhou stranu ÚS tento svůj postoj relativizoval: „*Pomocí zásady smluvní autonomie nelze v případech zákona odporujících ujednání rozhodčí doložky ve spotřebitelské smlouvě, u níž lze dovozovat v zásadě zřetelnou „snahu“ poškodit slabšího účastníka závazkového vztahu, negovat ochranu takového účastníka*“.⁵⁷

Smlouva o rozhodci se uzavírá až po vzniku sporu. Oba typy rozhodčí smlouvy lze uzavřít, jde-li o majetkové spory, o nichž by strany jinak mohly uzavřít smír a k jejichž projednání a rozhodnutí byla dána pravomoc soudu. NZRŘ však rozšířila *objektivní arbitrabilitu* i na některé spory, u nichž dosud nebyla dána pravomoc soudu k jejich rozhodnutí. Jde například spory vyplývající ze zákona o elektronických komunikacích, ve kterých rozhodoval ČTÚ (např. spory s operátory)⁵⁸. Rozhodčí smlouvu naopak není možno

654.

⁵⁴ KLEIN, B., DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI a.s., 2007, s. 21.

⁵⁵ Nález ÚS ČR ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

⁵⁶ Blíže kapitola 3.

⁵⁷ Usnesení ÚS ČR ze dne 5. října 2011, sp. zn. II ÚS 3057/10.

⁵⁸ Od 1.1.2013 bude tento typ sporů nově spadat do pravomoci soudů. Blíže např: *Soudcovská unie: Převod sporů mezi operátory a zákazníky na soudy zpomalí práci soudů* [online]. EPRAVO.CZ. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/judikatorni-kolotoc-v-rozhodcim-rizeni-aneb-tady-pomuze-jen-legislativni-zmena-76838.html>>.

uzavřít ohledně incidenčních sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a insolvenčí.⁵⁹

Zákon vyžaduje pod sankcí neplatnosti písemnou formu. Písemná forma je zachována, je-li uzavřena telegraficky, dálnopisem nebo za pomoci prostředků komunikace na dálku, které umožňují zachycení obsahu a určení smluvních stran.⁶⁰

Před NZRŘ nebyly na rozhodčí doložky uzavírané v rámci spotřebitelských smluv kladeny žádné zvláštní formální ani obsahové náležitosti. Přijaté změny vynucené jejich zneužíváním, rozkolísanou rozhodovací praxí, kritikou spotřebitelské i odborné veřejnosti a také veřejným ochráncem práv, přinesly v tomto směru zásadní změny⁶¹

⁵⁹ KLEIN, B., DOLEČEK, M.: *Rozhodčí ...*, s. 7-12.

⁶⁰ WINTEROVÁ: *Civilní právo ...*, s. 656.

⁶¹ Blíže kapitola 4.

3 Rozhodčí doložky jako nepřiměřená ujednání v právním řádu ČR

3.1 Ochrana spotřebitele

Podstatou ochrany spotřebitele je ochrana slabší smluvní strany před silnější vyjednávací pozicí obchodníků, profesionálů. Jde o současný trend moderního soukromého práva. Východiskem uvedené koncepce je domněnka, že „spotřebitel z důvodu své nezkušenosti či neznalosti není schopen konkurovat v obratnosti vyškoleným a zkušeným profesionálům znalým technik moderního obchodu“.⁶² Spotřebitelské právo z tohoto důvodu vyrovnává přirozeně vzniklé nerovnosti mezi smluvními stranami ve prospěch spotřebitele, např. tak, že stanoví zákaz určitých smluvních ujednání.

Spotřebitelské právo chrání spotřebitele před omezenou racionalitou v rozhodovacích procesech, přemírou optimismu, prostou neznalostí, kognitivní heuristikou - předsudkem hodnotit opětovně již uzavřený obchod, přemírou spoléhání na jednoduchost získávání údajů, nedostatkem zájmu a nepředvídáním budoucnosti.⁶³

Prvky ochrany spotřebitele jsou v českém právním řádu patrné v důsledku implementace směrnic do právních předpisů. Máme-li o ochraně spotřebitele hovořit v souvislosti s RŘ a rozhodčími doložkami, musíme se nutně zabývat Směrnicí 93/13/EHS a její implementací do právního řádu ČR. Weatherill tuto směrnici považuje za směrnici, která vnesla systém Evropských společenství do dosud z velké části neprobádaného oblasti soukromého práva.⁶⁴

3.1.1 Přístup SDEU k pojetí spotřebitele v právu EU

Rozsah poskytované ochrany nebyl vždy totožný. V počátcích evropské integrace byla ochrana spotřebitele spíše argumentem, kterým státy bránily dovozu zboží z jiných členských států.⁶⁵ Za této koncepce byl spotřebitel pouze pasivním příjemcem ochrany. Současná koncepce přinesla zcela opačný, restriktivní přístup. V rámci akčních programů společenství⁶⁶ je kladen primární důraz na vzdělávání a informovanost spotřebitele jako integrální součást jeho ochrany. Uvítat lze také sdružení, jejichž cílem je efektivní uplatňování spotřebitelských

⁶² HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník ...*, s. 416.

⁶³ HULMÁK, M.; TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1.část). *Obchodněprávní revue*. 2010, 6, s. 171.

⁶⁴ WEATHERILL, S. *EC Consumer Law and Policy*. London and New York : Longman, 1997, s. 78.

⁶⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. února 1979, *Cassis de Dijon*, 120/78, Sb. rozh. s. I-00649.

⁶⁶ Např. Rozhodnutí EP a Rady č. 1926/2006/ES ze dne 18. prosince 2006, kterým se zavádí akční program Společenství v oblasti spotřebitelské politiky (2007 — 2013).

práv v členských státech.

Prvotní posun v chápání ochrany lze demonstrovat na rozhodnutí *R. Buet a Educational Business Services v. Ministere public*⁶⁷, kdy SDEU vyjádřil myšlenku, že osoby, které jsou z různorodých důvodů v postavení slabšího, zranitelnějšího spotřebitele, je nutno intenzivněji chránit a poskytovat jim zvýšenou ochranu. V rozhodnutí *Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Koln e.V. v Mars GmbH*⁶⁸ byla poprvé použita koncepce *přiměřeně obezřetného spotřebitele*, která byla nadále rozšiřována, např. v rozhodnutí *Gut Springenheide GmbH a Rudolf Tusky v. Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt – Amt Fur Lebensmittelüberwachung*⁶⁹, kde byl spotřebitel definován jako *přiměřeně dobře informovaný, opatrný, obezřetný* nebo dále ve věci *Komise v. Španělsko*⁷⁰, kde obezřetný spotřebitel je schopen na základě své iniciativy opatřit, zpracovat a vyhodnotit řadu informací. „Na základě posledně jmenovaného SDEU učinil další významný posun v posuzování ochrany spotřebitele – uznal, že míra informovanosti spotřebitelů v jednotlivých členských státech se může lišit a z tohoto důvodu proto není možné vytvořit definici průměrného evropského spotřebitele.“⁷¹

3.2 Rozhodčí doložky jako nepřiměřená ujednání

Spotřebitelské právo zajišťuje ochranu spotřebitele různými nástroji. Jedním z nich je zákaz nepřiměřených ujednání - *unfair terms/unzulässige Vertragsbestandteile*. Myšlenka ochrany před nekalými ujednáními je již poměrně stará. Poprvé s ní přišla *Consumers Consultative Committee* již v roce 1977.⁷² *Unfair terms* jsou typová ujednání, která se často vyskytují ve spotřebitelských smlouvách. Jejich příkladný výčet je obsažen v příloze č. 1 Směrnice 93/13/EHS, která byla implementována do ust. § 55 a § 56 OZ.

Cit. Směrnice zavazuje členské státy, aby zabránily používání nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách, v opačném případě, aby pro spotřebitele nebyly závazné *nicht verbindlich* a vynutitelné *unenforceable* („*The Directives requires the member states to provide that unfair terms shall not bind the consumer.*“)⁷³. Za nepřiměřená ujednání mohou

⁶⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. května 1989, *R. Buet a Educational Business Services proti Ministere public*, 382/87, Sb. rozh. s. I-01235.

⁶⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. července 1995, *Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Koln e.V. v Mars GmbH*, 470/93, Sb. rozh. s. I-01923.

⁶⁹ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. července 1998, *Gut Springenheide GmbH a Rudolf Tusky v. Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt – Amt Fur Lebensmittelüberwachung*, C-210/96, Sb. rozh. s. I-04657.

⁷⁰ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. listopadu 2003, *Komise v. Španělsko*, C-358/01, Sb. rozh. s. I-07999.

⁷¹ SKŘIVÁNKOVÁ, K. Ochrana spotřebitele v evropském právu – Ochrana slabší strany? In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.

⁷² WEATHERILL: *EC Consumer Law ...*, 78.

⁷³ Tamtéž, s. 80.

být za určitých okolností, nikoliv paušálně, považovány také rozhodčí doložky a to s poukazem na čl. 3 odst. 1 Směrnice ve spojení s písm. q) přílohy č. 1. V případě těchto ujednání dochází ke kolizi základních zásad soukromého práva vůbec, totiž zásady smluvní volnosti a zásady *pacta sunt servanda* se zásadou ochrany slabší strany a ústavně zaručeného práva na přístup k soudu.

ÚS ČR se k problematice rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách a jejich vztahu k nepřiměřeným ujednáním opakovaně vyjadřoval a stanovil ústavněprávní kautely pro jejich využívání a obsah: „*To, aby mohla být rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách platně dojednána v první řadě předpokládá transparentní a jednoznačná pravidla pro určení osoby rozhodce. Jde-li o ujednání v rámci spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí řízení obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo namísto v případě, kdyby se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva). Ústavní soud tedy dovozuje, že rozhodčí doložky ... jsou nepřijatelné v situaci, kdy má rozhodce, jenž není určen transparentním způsobem, rozhodovat pouze podle zásad spravedlnosti a současně je spotřebitel zbaven svého práva podat žalobu k civilnímu soudu, tehdy znamenají ve svém důsledku porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS. Jakkoliv totiž může existovat kvalitní hmotněprávní ochrana spotřebitele, není tato ochrana realizovatelná, pokud se jí nelze efektivně domoci. Jestliže se účastníci soukromoprávního vztahu vzdávají ujednáním o rozhodčí doložce práva na soudní ochranu garantovanou státem, neznamená to, že se tím otevírá prostor pro libovůli. Rozhodčí nález je vykonatelným rozhodnutím, a tudíž se i ve vztahu k rozhodčí řízení uplatňuje státní moc, kterou lze vykonávat jen v případech a v mezích stanovených zákonem a způsobem, který stanoví zákon, a to při zachování základních práv a svobod. Lze tedy uzavřít, že ujednání o rozhodčí doložce ve spotřebitelské smlouvě lze z ústavněprávního hlediska připustit pouze za předpokladu, že podmínky ustavení rozhodce a dohodnuté podmínky procesního charakteru budou účastníkům řízení garantovat rovné zacházení, což ve vztahu spotřebitel-podnikatel znamená zvýšenou ochranu slabší strany, tj. spotřebitele, a že dohodnutá procesní pravidla budou garantovat spravedlivé řízení, včetně možnosti přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, jak to umožňuje platný ZRŘ“⁷⁴.*

⁷⁴ Nález ÚS ČR ze dne 5. října. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

3.3 Nepřiměřená ujednání ve směrnici 93/13/EHS

Definice nepřiměřeného ujednání je obsažena v článku 3 Směrnice. V původním znění „*A contractual term which has not been individually negotiated shall be regarded as unfair if, contrary to the requirement of good faith, it causes a significant imbalance in the parties' rights and obligations arising under the contract, to the detriment of the consumer.*“ Nepřiměřenými ujednáními se rozumí smluvní podmínky, které nebyly mezi stranami sjednány individuálně a které v rozporu s požadavkem přiměřenosti (někdy se v této souvislosti využívá principu poctivosti či dobré víry, souladu jednání s dobrými mravy) způsobují v neprospěch spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech.

Individuálně nesjednanou podmínkou je jakékoliv smluvní ujednání, které bylo součástí předem připravené smlouvy a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na jeho obsah. V této souvislosti hovoříme o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem, smluvních formulářích či všeobecných obchodních podmínkách.⁷⁵

Na otázku, co se rozumí požadavkem přiměřenosti, Směrnice odpověď nedává. Stanoví pouze, že přiměřenost ujednání se posuzuje s ohledem na dobu uzavření smlouvy a všechny další okolnosti, které uzavření smlouvy předcházely nebo z nich smluvní strany při jejím uzavírání vycházely. Weatherill naznačuje, že nepřiměřenost odpovídá protikladu požadavku poctivého jednání (*contrary to the requirement of good faith*), který je obtížné definovat. Je však třeba přihlídnout k okolnostem kontraktačního procesu a síle vyjednávací pozice stran.⁷⁶

Směrnice obsahuje kromě obecných ustanovení o nepřiměřených ujednání a kritériích jejich zkoumání také přílohu, jejímž obsahem je demonstrativní výčet nejčastěji se vyskytujících nepřiměřených ujednání (*grey list*). Příloha představuje pouze informativní a nevyčerpávající seznam a soudy jej mají používat jako *interpretive aid*.⁷⁷ To znamená, že za nepřiměřená může soud prohlásit i jiná smluvní ujednání, která v seznamu obsažena nejsou. Naopak smluvní ujednání uvedená v příloze Směrnice 93/13/EHS nelze z tohoto titulu vždy *a priori* považovat za zakázaná („*may be regarded as unfair*“).⁷⁸ Vždy je třeba zkoumat konkrétní okolnosti.⁷⁹

Směrnice výslovně uvádí, že členské státy mohou k zajištění vyšší úrovně ochrany

⁷⁵ WEATHERILL: *EC Consumer Law ...*, s. 84.

⁷⁶ WEATHERILL: *EC Consumer Law ...*, s. 80.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise v. Švédsko*, C-478/99, Sb. rozh. s. I-04147.

⁷⁹ WEATHERILL: *EC Consumer Law ...*, s.81. „...does not automatically mean it is an unfair term, particular circumstances must always be examined.“

spotřebitele přijmout i úpravu přísnější než je obsahem směrnice. K tomu například rozhodnutí *Caja de Ahorros*⁸⁰, ve kterém SDEU konstatoval, že standardy přijaté směrnicí představují pouze základní úroveň ochrany spotřebitele a v žádném případě nebrání státům v přijetí úpravy přísnější. Na druhou stranu ovšem není dle SDEU možné, aby členské státy ve své vnitrostátní úpravě tato v neprospěch spotřebitele zúžily nebo úplně vyloučily.⁸¹

3.3.1 Písmeno q) přílohy směrnice 93/13/EHS

Nepřiměřenou podmínkou ve spotřebitelské smlouvě mohou být dle písmene q) přílohy Směrnice 93/13/EHS také *ujednání, která zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů a současně také ujednání, která brání uplatnění tohoto práva*, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli.

Slováček v této souvislosti poukazuje na problematičnost interpretace obsahu ustanovení. K překlenutí navrhuje komparaci více jazykových verzí Směrnice za pomoci teleologického výkladu, přičemž se domnívá, že první část cit. ustanovení se přímo dotýká vztahu mezi RŘ a spotřebitelskými smlouvami, včetně rozhodčích doložek. Současně zastává názor, že formulace „*předkládat spory*“ má být interpretována tak, že ustanovení se použije jak při sporech, které předkládá spotřebitel, tak při sporech, kde žalobcem je dodavatel.⁸² S názorem Slováčka však nelze souhlasit, neboť jediným smyslem a účelem ustanovení je ochrana spotřebitele jako slabší strany, nikoli podnikatele. Nadto platí pravidlo o jednostranné kogentnosti.

Tomančáková a Hulmák⁸³ poukazují na nepřesnost formulace „*rozhodčímu soudu, na která se nevztahují ustanovení právních předpisů*“. Domnívají se, že jde o odlišení soukromoprávní arbitráže (*ad hoc*) od veřejnoprávní, která se koná před stálými rozhodčími soudy.⁸⁴ Druhá alternativa, se kterou se autor spíše ztotožňuje, představuje odlišení RŘ, v němž se rozhoduje na základě platného práva a arbitráže, v níž se rozhoduje podle zásad spravedlnosti, *ekvity*. Tato varianta je podpořena také rozhodnutím BGH, ve kterém bylo

⁸⁰ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. června 2010, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v. Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios* C-484.

⁸¹ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise v. Švédsko*, C-478/99 Stanovisko generálního advokáta Geelhoed ze dne 31.1.2002.

⁸² SLOVÁČEK, D. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*. 2010. Roč. 9. s. 331 - 333.

⁸³ HULMÁK, M.; TOMANČÁKOVÁ, B.: Rozhodčí řízení jako ..., s. 172.

zkonstatováno, že „*demonstrativní seznam ujednání, která mohou být sjednána jako nepřiměřená, se vztahuje pouze na ujednání, kdy je spotřebitel odkázán na rozhodčí řízení nikoliv v souladu s právem. O tento případ se nejedná, jestliže standardizovaná rozhodčí doložka odkazuje na rozhodčí řízení povolené zákonem.*“⁸⁵

Slováček *a contrario* dovozuje, že ustanovení právních předpisů se musí vztahovat na 1) vznik rozhodčího soudu, 2) procesněprávní úpravu rozhodčího řízení, 3) hmotněprávní úpravu posuzovaného právního vztahu.⁸⁶

3.4 Nepřiměřená ujednání v OZ a NOZ

Směrnice 93/13/EHS byla do právního řádu ČR implementována zákonem č. 367/2000 Sb. Zákaz nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách se promítl do ust. § 55-56 OZ. V právní úpravě si lze všimnout několika odchylek od zásad stanovených ve Směrnici. Tak například demonstrativní výčet podmínek uvedených v ust. § 56 OZ se dle některých autorů užíje bez ohledu na to, zda byly sjednány individuálně či nikoliv. Ujednání uvedená v § 56 odst. 3 jsou pak dle tuzemské právní úpravy, považovány za neplatná vždy (*black list*), aniž by soud musel zkoumat jejich nepřiměřenost.⁸⁷ Zejména názor uvedený na druhém místě je nutné v kontextu níže uvedených kritérií přiměřenosti a judikatury SDEU považovat za problematický.⁸⁸

3.4.1 Jednostranná kogentnost

Ust. 55 odst. 1 OZ představuje *jednostrannou kogentnost*: „*Smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení.*“ Ve prospěch spotřebitele se pak smluvní ujednání *a contratio* odchýlit mohou. Cit. ust. dopadá pouze na právní normy dispozitivní povahy. Od norem kogentních tato možnost z povahy věci nepřípadá v úvahu, neboť taková ujednání by byla *contra legem* a tudíž bez dalšího dle § 39 OZ absolutně neplatná.

Konstrukce jednostranné kogentnosti, ani její zákaz, nevyplývá ze žádné směrnice chránící spotřebitele. Jedná se o ryzí projev aktivity zákonodárce, který (nejen) před přijetím novely 367/2000 Sb. přinesl v právní teorii rozpaky.⁸⁹ Hulmák⁹⁰ upozorňuje, že se jedná o

⁸⁵ Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 13. ledna 2005, III ZR 265/03 In HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí řízení jako ...*, s. 172.

⁸⁶ SLOVÁČEK: *Rozhodčí řízení a směrnice ...*, s. 33.

⁸⁷ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník ...*, s. 493.

⁸⁸ Shodně: BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů ...*, s. 86.

⁸⁹ Blíže „*Spotřebitelské smlouvy vzniklé před účinností novelizace*“ In SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele*:

nepřiměřené omezení principu smluvní svobody v soukromoprávních vztazích.

Na problém shodně poukazuje Selucká⁹¹, která ve vztahu k absolutní neplatnosti ujednání, která se odchylojí v neprospěch spotřebitele ve smyslu ust. § 55 odst. 1 OZ uvádí, že bude v konkrétním případě vždy nutno posoudit, zda se ujednání odchyloje „od běžného standardu práv a povinností nabízených dispozitivní úpravou“ v neprospěch spotřebitele. Pokud se ovšem § 55 odst. 1 bude vykládat racionálně, za pomoci teleologického výkladu tak, že skutečným cílem zákonodárce byla ochrana spotřebitele jako slabší strany závazkového vztahu a nikoliv jako prostředek k degradaci principu autonomie vůle v kontraktaci, může být konstrukce relativní kogentnosti nástrojem k eliminaci nejrůznějších excesů v rámci spotřebitelské kontraktace.

NOZ v ust. § 1812 odst. 2 stanoví, že „k ujednáním odchylojícím se od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele se nepřihlíží.“ Taková ujednání jsou pak považována za neúčinná, nepůsobí žádné právní následky, čímž je vyhověno požadavkům Směrnice.⁹²

3.4.2 Generální klauzule, kritéria přiměřenosti a jejich zkoumání

Generální klauzule tzv. nepřiměřených ujednání na rozdíl od původního znění Směrnice stanovila, že „Spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.“ Je zjevné, že zákonodárce přijal termín nepřesný, který má v porovnání s právem EU odlišný význam. Dobrá víra je u nás chápána jako povědomí konkrétní osoby, že její jednání je vzhledem ke všem okolnostem v souladu s právem. Směrnice však hovoří o *good faith*, resp. *Treu und Glauben*, které odpovídá spíše principu poctivého jednání, jednání v objektivní dobré víře, poctivé dodržování dobrých mravů se zřetelem k zvyklostem občanského života. NOZ pak používá termín „*přiměřenost*“: „*Má se za to, že zakázaná jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele.*“

Pelikánová⁹³ dále poukazuje na absenci znaku „individuálního neprojednání“ vyžadovaného Směrnicí. Patrně lze *per analogiam* poukázat na OZ, kde se ustanovení o nepřiměřených ujednání vztahují jak na klauzule individuálně projednané, tak neprojednáné.

nenápadná změna ..., s. 515.

⁹⁰ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník ...*, s. 483.

⁹¹ SELUCKÁ: *Ochrana spotřebitele: nenápadná změna ...*, s. 515.

⁹² MELZER, F. K diskusi o úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, č. 21, s. 773.

⁹³ PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2011. Roč. 10. s. 18.

Otázku vyvolává i sousloví „*Má se za to ...*“. Zákonodárce měl dle názoru autora na mysli vyvratitelnou právní domněnku, že ujednání se považuje za nepřiměřené, pokud se neprokáže opak.

Preambule Směrnice stanoví, že „*při hodnocení kritéria přiměřenosti je nutno vzít v úvahu sílu vyjednávacích pozic stran, zda měl spotřebitel nějakou pohnutku k tomu, aby souhlasil s podmínkou*“. Čl. 4 Směrnice pak uvádí, že nepřiměřenost smluvní podmínky se posuzuje „*s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází*“. Jedná se o tzv. *test přiměřenosti*, který nebyl do naší právní úpravy převzat. *De lege ferenda* by bylo vhodné jej do NOZ důsledně implementovat a to v podobě uváděné Bělohlávkem (viz. níže).

Kritérium přiměřenosti je dle testu třeba zkoumat s ohledem na všechny okolnosti případu. Nejprve je nutné posoudit rovnováhu práv a povinností smluvních stran. Pokud se jedná o nerovnováhu značnou (*significant imbalance*), je třeba dále zjistit, k tíži které strany směřuje. Jestliže je shledána značná nerovnováha ve vztahu ke spotřebiteli, musí být konečně zjištěno, zda se jedná o rovnováhu přiměřenou či nepřiměřenou. Následkem nerovnováhy nemusí být za všech okolností neplatnost ujednání.⁹⁴

Tomančáková a Hulmák dále poukazují na povinnost zkoumat přiměřenost jednotlivých smluvních ujednání v kontextu celé smlouvy. „*Dílčí nedostatky mohou vést pouze k neplatnosti konkrétního ustanovení, např. ujednání o rozhodném právu nerespektující právo na ochranu spotřebitele*. Jindy může být důsledkem neplatnost celé rozhodčí doložky⁹⁵. Jedná se například o neplatnost určení rozhodce, nebo rozpor se zákonem. Testu přiměřenost je ovšem podrobit nikoli jen rozhodčí doložky, ale obecně všechny typy rozhodčích smluv.⁹⁶

Nejvýstižněji kritéria zkoumání vystihuje Bělohlávek, který vedle pohnutky k uzavření smlouvy vymezuje 4 základní *I) síla vyjednávacích pozic stran, II) zda měl spotřebitel nějakou pohnutku, aby předmětnou smlouvu uzavřel, III) zda smlouva byla uzavřena na základě zvláštní cílené objednávky spotřebitele a IV) rozsah, v jakém prodávající jednal se spotřebitelem poctivě a přiměřeně*.^{97,98}

⁹⁴ HULMÁK, M. In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol (ed.). *Občanský zákoník...*, s. 494.

⁹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 9 Cmo 363/2009. „*Neplatnost určení rozhodce nebo způsobu, jak má být osoba rozhodce určena, má za následek neplatnost celé rozhodčí smlouvy, neboť tuto část smlouvy nelze oddělit od ostatního obsahu smlouvy a není ani dán zákonný způsob, jak by bylo možné nahradit dohodu stran o osobě rozhodce*.“

⁹⁶ HULMÁK, M.; TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako ..., s. 173.

⁹⁷ BĚLOHLÁVEK, A. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 82.

⁹⁸ Shodně též DRAHOZAL, Ch. R., FRIEL, R. J. *Consumer arbitration in the European Union and the United States*. [online]. KUSCHOLARWORKS.KU.EDU, 1. září 2003 [cit. 25. června 2012]. Dostupné na <[http://kuscholarworks.ku.edu/dspace/bitstream ... /pdf](http://kuscholarworks.ku.edu/dspace/bitstream.../pdf)>.

V rámci vzájemné korelace zkoumání přiměřenosti a rozhodčích doložek je zkoumána především nestrannost rozhodců, místní příslušnost rozhodčího soudu⁹⁹, způsob ustanovování rozhodců (např. arbitrážní centra), procesní postup, obecné zásady spravedlivého procesu¹⁰⁰, nákladnost RŘ k hodnotě sporu¹⁰¹ prostřednictvím tzv. nákladového testu, včetně zohlednění vzdálenosti bydliště spotřebitele od sídla rozhodčího orgánu¹⁰² nebo také srozumitelnost („*plain, intelligible language*“), jasnost a určitost textu pro průměrného spotřebitele¹⁰³ a možnost se s ním dostatečně seznámit před uzavřením smlouvy (tzv. *surprising terms*)¹⁰⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že je rozhodčí doložka nezávislá na smlouvě hlavní¹⁰⁵, nedotýká se její neplatnost samotné spotřebitelské smlouvy.

3.4.3 Neplatnost nepřiměřených ujednání

Obecným cílem transponované Směrnice bylo zajistit, aby nepřiměřené smluvní podmínky nebyly ve spotřebitelských smlouvách používány. V opačném případě stanovit, jejich nezávažnost/*Nichtigkeit*. Výslovně se o požadavku hovoří v čl. 6. bod 1. Směrnice: „*nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě ... nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotýčných nepřiměřených podmínek.*“

Cit. ust. však výslovně nehovoří o tom, zda mají členské státy cíl naplnit přijetím absolutní či relativní neplatnosti nepřiměřených ujednání do vnitrostátní úpravy. Požadavek absolutní neplatnosti lze dovést poukazem na skutečnost, že Směrnice nestanoví žádnou povinnost aktivního jednání spotřebitele, ve smyslu domáhat se neplatnosti ujednání. Z toho důvodu lze mít *a contratio* za to, že Směrnice vyžaduje neplatnost absolutní, neboť jedině tak by byla zajištěna účinná ochrana spotřebitele.

Otázkou se zabýval i SDEU, který v rozhodnutí *Océano* dovedl, že národní soud má možnost resp. povinnost již v předběžném řízení posoudit i bez návrhu, zda je smluvní ujednání nepřiměřené. Nerovnováha v právech a povinnostech může být odstraněna pouze

⁹⁹ Srov. Soudní dvůr: Rozhodnutí ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, C-240/98 až C-244/98.

¹⁰⁰ Nález ÚS ČR ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

¹⁰¹ Rozhodnutí Court of Appeals of the District of Columbia ze dne 11. února 1997, *Cole v. Burns International Security Services*, č. 105 F3.d 1465.

¹⁰² Srov. Rozhodnutí New York State Supreme Court, *Brower v. Gateway 2000, Inc.*, č 676 N.Y.S., 1998.

¹⁰³ WEATHERILL: *EC Consumer Law ...*, s. 85.

¹⁰⁴ Ke kritériím přiměřenosti blíže HULMÁK, M.; TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (2.část). *Obchodněprávní revue*. 2010, 7, s. 190-197.

¹⁰⁵ Rozhodnutí U.S. Supreme Court ze dne 21. února 2006, *Buckeye Check Cashing, Inc. V. John Cardegna*, č. 546 US 440.

zásahem vnější síly, nezávislé na stranách.¹⁰⁶

I přes implicitně stanovený požadavek Směrnice tehdy český zákonodárce přijal, shodně s rakouským, pouze neplatnost relativní. Právo dovolat se neplatnosti se ovšem promlčovalo v 3 leté promlčecí lhůtě. Jinými slovy řečeno, bylo ponecháno na úvaze spotřebitele, zda se neplatnosti dovolal. Přijatá relativní neplatnost zjevně odporovala nejen právu EU, ale i závěrům SDEU vyjádřeným v rozhodnutí *Cofidis*¹⁰⁷, kde byl vysloven princip nepřipustnosti omezení práva spotřebitele namítat nepřiměřenost ujednání prekluzivní lhůtou.

Krampera uvádí, že i přes konstrukci relativní neplatnosti bylo povinností národních soudů v souladu s nepřímým účinkem směrnice¹⁰⁸ „vykládat národní právo v souladu s cílem a účelem Směrnice“. „Pro české soudy vyplývala z komunitárního práva povinnost v nejširší možné míře zajistit účelnou ochranu spotřebitele a nepřiměřené podmínky ve spotřebitelských smlouvách považovat za absolutně neplatné.“¹⁰⁹

Na rozhodnutí *Cofidis* navázalo rozhodnutí *Panon GSM*¹¹⁰, ve kterém SDEU rozhodl, že není povinností spotřebitele, aby se neplatnosti nepřiměřeného ujednání dovolal, neboť jím není vázán od počátku. SDEU rovněž dospěl k závěru, že povinností národního soudu je, aby *ex officio* zkoumal charakter ujednání, jestliže má k dispozici dostatečné informace o právním a skutkovém stavu¹¹¹

SDEU tuto povinnost dále rozšířil v rozhodnutí *Pénzügyi Lízing*¹¹², když stanovil, že povinností národního soudu při zkoumání nepřiměřenosti ujednání je provést šetření v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí.

Problematikou eurokonformní interpretace ve vztahu k původnímu znění ust. § 55 odst. 2 a 56 odst. 3 OZ se již na tomto místě netřeba detailněji zabývat. Ve stručnosti lze pouze zmínit, že směrnice nemají horizontální přímý účinek a lze ji využít pouze za použití eurokonformního výkladu, principu „*Von Colson*“¹¹³, dle kterého by měla být Směrnice významným vodítkem pro výklad vnitrostátního práva. Ve zbytku lze odkázat na kolegu

¹⁰⁶ Soudní dvůr: Rozhodnutí ze dne 27. června 2000, *Oceáno Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, C-240/98 až C-244/98, Sb. rozh. s. I-04941.

¹⁰⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. prosince 2002, *Cofidis SA v. Jean-Louis Fredout*. C-473/00, Sb. rozh. s. I-10875.

¹⁰⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 13. listopadu 1990, *Marleasing v. La Comercial Internacional de Alimentación*, C-106/89, Sb. rozh. s. I-04135.

¹⁰⁹ KRAMPERA, J. Neplatnost nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. *Bulletin advokacie*. 2009, 1-2, s. 45.

¹¹⁰ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Panon GSM Zrt v. Sustikné Györfi Erzsébet*, C-243/08, Sb. rozh. s. I-04713.

¹¹¹ Obdobně Soudní dvůr: Usnesení ze dne 16. listopadu 2010, sp.zn. C-76/10, *Pohotovost, s.r.o. v. Iveta Korčkovská*, Sb. rozh. s. C030-0012.

¹¹² Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. V. Ferenc Schneider*, C-137/08.

¹¹³ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 10. dubna 1984, *Sabine von Colson, Elisabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, 14/83, Sb. rozh. s. I-01891.

Mikuše¹¹⁴, případně Lisseho¹¹⁵

Ještě před přijetím novelizace se koncepcí relativní neplatnosti zabýval ÚS ČR¹¹⁶, který ji označil z hlediska Ústavy a mezinárodních závazků vyplývajících pro ČR z členství v EU ze nekonformní. „Aby bylo těchto ústavních předpokladů dosaženo, je nezbytné porušení zákonných pravidel, obsažených v ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku k vyvážení uvedené faktické nerovnosti, spojit s absolutní neplatností nastávající ze zákona, ke které soud přihlíží *ex offio*, aniž by se spotřebitel musel neplatnosti smlouvy dovolat.“

Novelizací ust. § 55 odst. 2 došlo s účinností od 1. srpna 2010 ke změně v neplatnost absolutní, čímž došlo k naplnění požadavku Směrnice. Dle názoru autora je evidentní, že česká úprava byla po dobu přibližně 10 let v příkrém rozporu se standardem ochrany spotřebitele poskytovaným Směrnicí.

NOZ pak přichází se zcela novou koncepcí, když v souladu s požadavkem Směrnice v ust. § 1815 normuje, že se k nepřiměřenému ujednání nepřihlíží, „*leđaže se jej spotřebitel dovolá*“. To znamená, že ujednání, které bylo mezi podnikatelem a spotřebitelem sjednáno a je obsahem spotřebitelské smlouvy a které lze dle příslušných ustanovení NOZ chránících spotřebitele považovat za nepřiměřené - nicotné, zdánlivé, bude považováno za platné, jestliže spotřebitel vyjádří vůli být jím vázán. Zákonodárce vychází z přesvědčení, že i přes poskytovanou ochranu spotřebiteli, je nutno respektovat autonomii vůle a smluvní volnost a do smluvních vztahů nad rámec nezbytně nutný neingerovat a ochranu za každou cenu nevnucovat.¹¹⁷

3.4.4 Demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání

Dalším odklonem od Směrnice představuje *largo sensu* také ust. § 56 odst. 3 obsahující onen demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání. Dle názoru Slováčka se jedná o konkretizaci zásady jednostranné kogentnosti.¹¹⁸ Na rozdíl od Směrnice, která obsahuje 17 příkladných ujednání, nikoliv však náhodných, česká právní úprava přejala pouze 11 z nich. Zákonodárce mezi nimi vypustil právě i písm. q) týkající se rozhodčích doložek nebo také písm. i)¹¹⁹, které rovněž vyvolává pochybnosti. O důvodech, které zákonodárce k tomuto

¹¹⁴ MIKUŠ, B. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc, 2012. Diplomová. Univerzita Palackého. s. 39-42.

¹¹⁵ LISSE, L. *Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení de lege ferenda* [online]. ELAW.CZ, 11. Ledna 2011. [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/356-rozhodovani-spotrebitelskych-sporu-v-rozhodcim-řízení-de-lege-ferenda.html>>.

¹¹⁶ Usnesení ÚS ČR ze dne 9. února 2011, sp.zn. Pl. ÚS 1/10.

¹¹⁷ Srov. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Panon GSM Zrt v. Sustikné Györfi Erzsébet*, C-243/08, Sb. rozh. s. I-04713..

¹¹⁸ SLOVÁČEK, D. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2009, 7-8, s. 46.

¹¹⁹ „Neodvolatelný závazek spotřebitele, aby plnil podmínky, se kterými se nemohl seznámit před uzavřením

postupu vedly, je možné jen spekulovat. V každém případě je takovou implementaci, z hlediska závazku členských států přijmout všechna opatření k zajištění informovanosti spotřebitelů, nutno považovat za nevhodnou.

Postup zákonodárce ovšem překvapivě neodporoval právu EU, neboť SDEU v rozhodnutí *Komise v. Švédsko* judikoval, že seznam nepřiměřených ujednání uvedený v příloze nemusí být v národní úpravě implementován. Konkrétní opatření jsou ponechána na vůli zákonodárce.¹²⁰

Nad možnými alternativami způsobu implementace demonstrativního výčtu, jeho výhodami a nevýhodami, se zamýšlí také Tomančáková¹²¹, která se shodně jako autor přiklání k názoru, aby byl ilustrativní seznam příkladů uveden přímo v právním předpise a to z důvodu právní jistoty a informovanost spotřebitele.

NOZ obsahuje seznam nepřiměřených ujednání v ust. § 1814. V komparaci s OZ je nově přidáno písm. j), které uvádí, že nepřípustná jsou ujednání, která „zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele,“. Toto představuje již zmiňované písm. q) Směrnice. NOZ tak v podstatě výslovně zakazuje 2 typy rozhodčích doložek – rozhodčí doložky, které zbavují spotřebitele práva podat žalobu či jiný procesní prostředek nebo rozhodčí doložky nutící spotřebitele k uplatnění práva výlučně u rozhodce, který není vázán právními předpisy na ochranu spotřebitele.¹²²

Celkově lze ve vztahu k NOZ shrnout, že důslednější implementace Směrnice je bezesporu přínosná, nicméně Bělohávek s tímto názorem nesouhlasí a poukazuje na skutečnost, že v důsledku NZRŘ se stává zbytečnou, zmatečnou a jde spíše o projev nekoordinovanosti české legislativy¹²³

smlouvy“.

¹²⁰ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise v. Švédsko*, C-478/99, Sb. rozh. s. I-04147.

¹²¹ TOMANČÁKOVÁ, B. Evropská dimenze nepřiměřených ujednání v českém spotřebitelském právu. In DÁVID, R., SEHNÁLEK, D., VALDHANS, J. (ed). *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 1040–1048.

¹²² BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů ...*, s. 224.

¹²³ Tamtéž.

4 Sjednávání rozhodčích doložek po 1.4.2012

4.1 Identifikace problémů právní úpravy před účinností NZRŘ

Obecně lze říci, že RŘ vždy bylo a je alternativním prostředkem vhodným k řešení sporů obchodních, ať už se jedná o spory vnitrostátní či mezinárodní. Problémy však z nejrůznějších důvodů vznikaly v řízení se spotřebiteli. Elementárním důvodem patrně je, že RŘ nebylo primárně vytvořeno k jejich řešení. Příčinami „krize spotřebitelského rozhodčího řízení“ vedle nedostatečné právní úpravy patrně byly absence náležité míry opatrnosti při sjednávání smluv, nízká právní gramotnost spotřebitele, či nestrannost a nezávislost rozhodců.

RŘ bylo až donedávna jednou z oblastí, ve které zákonodárce na politiku ochrany spotřebitele vůbec nerefletoval. ZRŘ do přijetí novely obsahoval např. ustanovení, které umožňovalo rozhodnutí sporu na základě obecných „zásad spravedlnosti“, čímž *de facto* mohlo dojít k vyloučení ustanovení chránících spotřebitele.

Dále byl zákonodárce nucen reflektovat posun v judikatuře SDEU a tento promítnout do NZRŘ. „Podle ustálené judikatury Soudního dvora EU je třeba zkoumat, zda je rozhodčí doložka nekalým smluvním ujednáním, ačkoliv tato skutečnost nebyla tvrzena spotřebitelem v průběhu rozhodčího řízení. Nekalost smluvního ujednání je třeba zkoumat i v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ba dokonce i v průběhu řízení o nařízení výkonu rozhodnutí.“¹²⁴

Další příčinou poklesu důvěryhodnosti RŘ se stali sami rozhodci, kteří byli často ekonomicky zainteresováni na výsledku sporu toho účastníka, který jim spory pravidelně předkládal¹²⁵. V případě, že rozhodce nerozhodoval ve prospěch, pak pro účastníka nebylo obvykle jednodušší cesty, než nalézt rozhodce jiného, „loajálnějšího“.¹²⁶ ZRŘ doposud umožňoval výkon funkce rozhodce téměř jakékoliv osobě i bez náležité kvalifikace či odpovědnosti za rozhodování. Takový rozhodce nemohl působit nezávisle, nestranně, důvěryhodně. S ohledem na tuto skutečnost bylo legitimním požadavkem, aby byl ve spotřebitelských sporech navýšen standart ochrany nestranného rozhodování.

Některé dílčí problémy RŘ bylo možné spatřovat také v jeho procesní úpravě. Zákon neumožňoval stranám sporu uplatnit žádného opravného prostředku, s výjimkou specifického

¹²⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, sněmovní tisk č. 371/0.

¹²⁵ Srov. CHÝLE, J. Aktuální problémy platnosti rozhodčích doložek. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010. K tomu uvádí: „spotřebitel se po vzniku sporu ocitá před rozhodcem, který je dle naformulované rozhodčí doložky jmenován člověkem, který působí ve vedoucích funkcích subjektu, jenž vede seznam rozhodců, s nimiž spolupracuje, a je s nimi v čilém, a nutno podotknout oboustranně výhodném, obchodním styku, markantní, takže se jedna strana sporu obává o to, zda se mu dostane nestranného a spravedlivého rozhodnutí, jež bude v souladu s hmotným a procesním právem“.

¹²⁶ Srov. SOKOL, T. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých "rozhodčích soudů". *Bulletin advokacie*. 2010, 6, s. 22-23.

prostředku nápravy – žaloby na zrušení rozhodčího nálezů k civilnímu soudu. Přezkum rozhodčího nálezů jiným rozhodcem ZRŘ umožňuje, pokud si to strany výslovně sjednaly, i nadále. V praxi je však této alternativy stranami využíváno pouze zřídka. Důvodem bude neznalost či faktická nemožnost zásahu do obsahu smlouvy. Obdobně ani Řád pro vnitrostátní spory a Řád pro mezinárodní spory upravující procesní postup řízení před RS HK AK ČR, přezkum rozhodčích nálezů v rámci opravného prostředku nepředvídají.

4.2 Uvažované alternativy koncepce NZRŘ

Vláda ČR si již ve svém programovém prohlášení stanovila za cíl reagovat na nedostatky právní úpravy, „zejména v oblasti pravidel pro využívání rozhodčích doložek a v požadavcích na osoby rozhodců, včetně jejich odpovědnosti, evidence a minimální správy.“¹²⁷ Před předložením věcného návrhu NZRŘ stál zákonodárce před zásadní otázkou. Zvažoval, na které z následujících koncepcí založí další fungování RŘ ve spotřebitelských sporech.

První uvažovanou variantou byl absolutní zákaz rozhodování spotřebitelských sporů v RŘ na základě rozhodčí doložky. Zákonodárce se inspiroval v zahraničních úpravách jako je např. Švýcarská, Ruská nebo Britská, kde jsou z rozhodčího řízení vyloučeny spory o drobných nárocích nepřesahující hodnotu 5.000 GBP. Absolutním zákazem řešení spotřebitelských sporů v RŘ by bezesporu došlo k úplnému odstranění všech projevů zneužívání. Na druhou stranu bylo nutné předvídat následky opatření v podobě nápadu triviálních spotřebitelských sporů na soudy a jejich dočasnému „ochromení“. Patrně lze uvažovat i neochotu podnikatelů žalovat bagatelní pohledávky.

Současný evropský i světový trend¹²⁸ v rozhodování spotřebitelských sporů jde ovšem naprosto opačným směrem a to k podpoře alternativního rozhodování sporů, spotřebitelských nevyjímaje. Raban v této souvislosti poukazuje na směrnici č. 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru, která v čl. 24 uvádí: „členské státy zajistí zavedení vhodných a účinných postupů pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů ...“.¹²⁹

Druhou variantou byl slovenský model, který umožňuje rozhodovat spotřebitelské spory v RŘ pouze na základě rozhodčí smlouvy uzavřené po vzniku sporu. Slovenská a obdobně také rakouská úprava proto vylučují používání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.¹³⁰ Zákonodárce si byl však vědom toho, že rozhodčí doložky

¹²⁷ Programové prohlášení Vlády České republiky ze dne 4. srpna 2010 [online]. [cit. 14. března 2012]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

¹²⁸ Srov. např. Německo, USA.

¹²⁹ RABAN, P. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? : Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?. *Bulletin advokacie*. 2010, 6, s. 18.

¹³⁰ Srov. ust. § 53 odst. 4 písm r) zákona č. 40/1964 Sb. Občianský zákonník ve znění pozdějších předpisů.

bývají obvyklým obsahem smluv o spotřebitelském úvěru, které jsou v České republice hojně využívaným produktem a největším zásobovatelem sporů RŘ.¹³¹ „Pokud bychom přistoupili k zákazu rozhodčích doložek, je zřejmé, že by došlo ke zvýšení soudního nápadu. Ve výsledku by takové řešení vedlo k soudním průtahům. Dá se předpokládat, že nejistota ohledně délky sporů by se projevila i v ceně spotřebitelských úvěrů.“¹³² Otázkou je, zda by byl zákaz rozhodčích doložek proporcionální z hlediska celkového nápadu sporů se zaznamenanými případy zneužití. „Již v minulosti se ukázalo jako lepší přistoupit k určitým opatřením, která by eliminovala nežádoucí jevy, než přistoupit k zákazu určitého instrumentu, který ve většině případů potíže nečiní. Nelze ani jednoznačně tvrdit, že řešení případných sporů soudní cestou je jednodušší a spravedlivější. S ohledem na všechna pravidla občanského soudního řádu týkající se rozhodování bagatelních sporů či například koncentrace řízení, může být přístup spotřebitele ke spravedlnosti daleko víc omezen v soudním řízení, než v řízení rozhodčím.“¹³³

Poslední, nakonec přijatou variantou byla varianta vycházející z německého modelu, založená na neexistenci jakýchkoliv omezení pro konání RŘ ve spotřebitelských sporech, s mechanismy ochrany spotřebitele.

Přijatá alternativa zohledňuje prvky vyjádřené v doporučení Evropské komise 98/257/ES o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní urovnávání spotřebitelských sporů.

4.3 Rozhodčí doložky

Způsob sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách byl před přijetím NZRŘ velmi diskutabilní. ZRŘ umožňoval, aby rozhodčí doložka byla obsažena v rámci obecných smluvních podmínek smlouvy hlavní. K jejímu platnému sjednání pak fakticky postačovalo, aby spotřebitel vyslovil souhlas se smlouvou hlavní, přestože ZRŘ výslovně požadoval, aby byl písemný návrh smlouvy hlavní přijat způsobem, z něhož byl patrný souhlas také s obsahem rozhodčí smlouvy. Praxe však byla taková, že rozhodčí doložka byla sepsána titěrným písmem a skryta v textu smlouvy.

Zákonný požadavek nebyl v drtivé většině respektován. Legitimní otázky ohledně souhlasu spotřebitele s obsahem rozhodčí smlouvy vyvstávaly také v případech, kdy se spotřebitel s obsahem smlouvy vůbec neseznámil a tuto včetně rozhodčí doložky podepsal. V tomto případě bylo možné uvažovat o následujících variantách. Souhlas s rozhodčí

¹³¹ Pozn. K problematice spotřebitelských úvěrů blíže: DOHNAL, J. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, 128 s.

¹³² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, sněmovní tisk č. 371/0.

¹³³ Tamtéž.

doložkou byl vyjádřen podpisem smlouvy hlavní konkludentně a rozhodčí doložka byla proto sjednána platně (spotřebitel měl možnost se s obsahem smlouvy seznámit)¹³⁴ nebo z jednání spotřebitele nebyl *patrný* souhlas s jejím obsahem a rozhodčí doložka nebyla sjednána právně aprobovaným způsobem a je proto neplatná (spotřebitel neměl možnost se s obsahem smlouvy seznámit).¹³⁵ Zákonodárce se tento problém rozhodl řešit razantní cestou a nastavil pro sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských vztazích jasná pravidla.

Přijatá NZRŘ přináší novou úpravu přípustnosti sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách. ZRŘ stanovuje, že platnou je pouze rozhodčí smlouva, která je sjednána na samostatném listu papíru, nikoliv jako součást smlouvy či dokonce podmínek, jimiž se smlouva hlavní řídí.¹³⁶ Smyslem tohoto opatření je proto dle autora zamezit situacím, kdy byly rozhodčí doložky do spotřebitelských smluv vkládány bez vědomí spotřebitele.

Přijatá úprava vytváří zcela opačnou vyjednávací pozici pro spotřebitele, než tomu bylo doposud. Rozhodčí smlouva teprve bude individuálně sjednanou podmínkou a spotřebitel bude mít na rozdíl od předchozího právního stavu skutečně na výběr, zda tuto podepíše či nikoliv a to zcela bez vlivu na uzavření smlouvy hlavní.

4.4 Obligatorní náležitosti rozhodčích doložek

Na rozhodčí doložky ZRŘ stanoví pod sankcí absolutní neplatnosti nově některé obligatorní náležitosti. Povinný obsah rozhodčí smlouvy se týká pouze rozhodčích doložek uzavíraných ve vztazích mezi podnikatelem a spotřebitelem.

Z rozhodčí smlouvy musí být především jednoznačně patrné projevy vůle obou stran, směřující k přenosu pravomoci řešení v budoucnu vzniklých sporů ze soudů obecných na autorizované rozhodce kvalifikované k řešení spotřebitelských sporů. Konkrétní náležitosti jsou stanoveny v ust. § 3 odst. 5 ZRŘ taxativně. Rozhodčí smlouvy musí *ex lege* obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o osobě rozhodce, který má spor rozhodnout nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, dále informace o způsobu zahájení a formě vedení RŘ, o odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, o místě konání RŘ, dále o způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a v poslední řadě také o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

¹³⁴ Srov. Rozhodnutí Court of Appeals of District of Pennsylvania ze dne 16. září 2008, *Grimm v. First National Bank of Pennsylvania*, č. 08-816 nebo Rozhodnutí Court of Appeals of District of Washington, Division 1 ze dne 1. března 1991, *Mortenson v. Timberline Software*, č. 998 P.2d 305.

¹³⁵ Srov. Rozhodnutí U. S. District Court for the Northern District of Illinois ze dne 18. dubna 2008, *Jose Trujillo v. Apple Computer, Inc., AT&T Mobility, LLC.*, 07 C 4946.

¹³⁶ Ust. § 3 odst. 3 ZRŘ.

Nově formulované ust. § 3 odst. 6 ZRR stanovuje výjimku z povinnosti uvádět v rozhodčí smlouvě uvedené údaje. „Svěřuje-li rozhodčí doložka rozhodování sporu stálému rozhodčímu soudu, je požadavek uvedený v odstavci 5 splněn také odkazem na statuty a řády stálých rozhodčích soudů.“ Vzhledem ke skutečnosti, že stálé rozhodčí soudy mají pravidla upravena podrobně a tato musí být zveřejněna, není nutné, aby byla upravena přímo v textu rozhodčí doložky. Nelze předpokládat, že by úmyslem rozhodčí doložky, která svěřuje rozhodovací pravomoc stálému rozhodčímu soudu, bylo poškodit spotřebitele.¹³⁷

Důvodová zpráva uvádí, že podstatou stanoveného obligatorního obsahu rozhodčí smlouvy je, aby na samostatné listině byly uvedeny důležité informace, které spotřebitel potřebuje znát k tomu, aby se rozhodl, zda rozhodčí doložku uzavře či nikoliv.¹³⁸ K tématu se ještě před přijetím NZRR ve spoluautorském článku vyjádřili Lisse a Kohout¹³⁹. Obecně shledali navržené změny za prospěšné. Vyjádřili ovšem jistou obavu, a autor tyto rovněž sdílí, nad praktickou realizací některých obsahových náležitostí rozhodčích smluv, např. otázka způsobu zahájení řízení či otázka povinnosti podat informace o veškerých předpokládaných nákladech, které mohou spotřebiteli vzniknout. Lisse v jiném článku dále své obavy prohloubil, když tvrdil, že „obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy jsou jedním z neuralgických bodů novely, neboť rozhodčí smlouva obsahující všechny zákonem požadované náležitosti v sobě nese výrazný autodestruktivní prvek, neboť dikci rozhodčí smlouvy bude velice nesnadné upravit tak, aby se vždy jevila dostatečně úplná, pravdivá a určitá (přesná) každému soudci, který bude její platnost jako rozhodovací autorita poměřovat“.¹⁴⁰

Skutečné obtíže v aplikační praxi se však ukáží až s odstupem času, ale již teď je jisté, že se objeví. Obecné soudy budou nuceny přispět judikatorní činností k interpretaci obecných požadavků na pravdivost, přesnost a zejména úplnost zákonem vyžadovaného obsahu rozhodčích doložek a nalézt určitou rovnováhu ve vztahu mezi zákonností a objektivní splnitelností.

¹³⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, sněmovní tisk č. 371/0.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ LISSE, L, KOHOUT, M. Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy jako součástí spotřebitelských smluv de lege ferenda [online]. EPRAVO.CZ, 17. května 2011. [cit. 21. června 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obligatorni-nalezitosti-rozhodci-smlouvy-jako-soucasti-spotrebitelskych-smluv-de-lege-ferenda-73060.html>>.

¹⁴⁰ LISSE, L. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. [online]. EPRAVO.CZ, 16. dubna 2012. [cit. 21. června 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>>.

4.5 Speciální informační povinnost podnikatele

V souvislosti s uvedenými obsahovými a formálními požadavky na rozhodčí doložky zákonodárce stanovil podnikatelům další břemeno vyrovnávající nerovnost mezi ním a spotřebitelem v podobě poučovací povinnosti. „S dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky poskytne podnikatel spotřebiteli náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat. Náležitým vysvětlením se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky.“¹⁴¹ Autor je toho názoru, že toto ustanovení bude v aplikační praxi činit obtíže, neboť si lze stěží představit, že sami podnikatelé resp. jejich zaměstnanci budou natolik právně erudovaní, aby byli schopni spotřebiteli srozumitelně a jasně vysvětlit všechny následky rozhodčí doložky. Dá se vzhledem k plnění obdobných povinností z praxe očekávat, že tato bude řešena písemným poučením, které bude spotřebiteli předloženo k podpisu.

Problematickým aspektem se v aplikační praxi patrně bude jevit i vymezení časového okamžiku pro náležité vysvětlení, které je podnikatel povinen podat spotřebiteli. Zákon hovoří o „dostatečném časovém předstihu“. Dle názoru autora se tento časový údaj může měnit v závislosti na okolnostech konkrétního případu. Zákonodárce měl pravděpodobně na mysli časový interval předcházející, nikoliv bezprostředně, uzavření smlouvy tak, aby měl spotřebitel dostatečný časový prostor pro zvážení všech důsledků podpisu rozhodčí smlouvy a učinit kvalifikované rozhodnutí.

Dále vyvstává otázka, kterou si klade rovněž Lisse, jakým způsobem bude splnění informační povinnosti zkoumáno v rámci řízení o žalobě na zrušení rozhodčího nálezu dle ust. § 31 písm. h) ZRŘ. Dle cit. ustanovení může být rozhodčí nález zrušen, jestliže rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v ust. § 3 odst. 5 ZRŘ, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé.¹⁴²

Bělohlávek ovšem upozorňuje na skutečnosti, že ochrana spotřebitele nemůže být bezbřehá. Dle názoru rozhodovací praxe nelze poskytnout ochranu těm spotřebitelům, kteří přes veškeré informace jednájí lehkomyšlně a neodpovědně.¹⁴³¹⁴⁴

¹⁴¹ Ust. § 3 odst. 4 ZRŘ.

¹⁴² LISSE, L. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. [online]. EPRAVO.CZ, 16. dubna 2012. [cit. 21. června 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-řízení-2012-82291.html>.

¹⁴³ BĚLOHLÁVEK, A. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*. 2012, Roč. 5. s. 16.

¹⁴⁴ Rozsudek NS ČR ze dne 29. června 2010, sp.zn. 23 Cdo 1201/2009 nebo Usnesení NS ČR ze dne 28. dubna 2010 sp.zn. 23 Cdo 4895/2009.

4.6 Legalita rozhodčích smluv arbitrážních center

Spornou otázku představovala také arbitrážní centra. V praxi se v minulosti vyskytovaly různé výklady ustanovení § 13 ZRŘ, což mělo za následek zřizování arbitrážních center, zpravidla ve formě obchodních společností, které se svými názvy nebo činnostmi snažily vyvolat klamnou představu, že se jedná o stálé rozhodčí soudy.

Tato arbitrážní centra sloužila ke jmenování rozhodce *ad hoc* k rozhodnutí sporu a k administraci RŘ např. tak, že rozhodce postupoval procesně v souladu s pravidly - rozhodčím a poplatkovým řádem, které tato společnost vytvořila. Chýle¹⁴⁵ v této souvislosti hovoří o poskytování „organizačně technického zázemí“ rozhodcům *ad hoc*.

Tato arbitrážní centra byla v praxi respektována a v souladu se zahraničními přístupy přijímána i Nejvyšším soudem ČR¹⁴⁶ jako tzv. „*appointing authority*“, tedy soukromá servisní organizace, která není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 ZRŘ, určená ke jmenování a určení rozhodce *ad hoc*, která je oprávněna vydávat své statuty a řády nebo jiná pravidla a vést vlastní seznamy rozhodců.

Nejvyšší soud ČR svůj přístup k arbitrážním centrům potvrdil, a uvedl, že není důvod se od dosud zastávaných názorů odchýlit.¹⁴⁷ Následně však obrátil: „*Jestliže byl v daném případě podle odvolacího soudu platně sjednán obsah rozhodčí smlouvy odkazem na v ní uvedená pravidla (Jednací řád pro rozhodčí řízení), pak se toto ujednání jeví přinejmenším jako neurčité, když jde o pravidla vytvořená pro rozhodčí řízení ad hoc, která nebyla součástí rozhodčí smlouvy, a která na rozdíl od statutu stálých rozhodčích soudů (§ 13 odst. 2 ZRŘ) nebyla uveřejněna v Obchodním věstníku.*“¹⁴⁸

Dne 28. května 2008 bylo Vrchním soudem v Praze vydáno rozhodnutí¹⁴⁹, ve kterém byla činnost arbitrážních center označena za obcházení zákona.¹⁵⁰ „*Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu*

¹⁴⁵ CHÝLE, J. Aktuální problémy platnosti rozhodčích doložek. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.

¹⁴⁶ Usnesení NS ČR ze dne 31. července 2008, sp.zn.: 32 Cdo 2282/2008: „*I jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu ustanovení § 13 z.r.ř. mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí.*“

¹⁴⁷ Usnesení NS ČR ze dne 29. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007.

¹⁴⁸ Rozsudek NS ČR ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.

¹⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp.zn. 12 Cmo 496/2008.

¹⁵⁰ Pozn. rozhodnutí podrobil kritice: CHÝLE, J. Aktuální problémy platnosti rozhodčích doložek. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.

vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle § 39 občanského zákoníku pro obcházení zákona.“¹⁵¹ Nutno dodat, že rozhodnutí vneslo do právních vztahů, v nichž byly sjednány rozhodčí doložky tohoto typu nejistotu. Rozhodnutí vyvolalo také nebyvalou vlnu názorových střetů. Do debaty na stránkách Bulletinu advokacie se pro zajímavost vložil také Sokol, sám předseda představenstva Společnosti pro rozhodčí řízení a.s.¹⁵² Ze strany spotřebitelských organizací se objevily názory, které rozhodnutí kvitovaly¹⁵³. Na druhou stranu zde bylo mnoho těch, kteří jej nepovažovali za přínosné.¹⁵⁴

Názorovou nesourodostí v oblasti rozhodčích doložek se zabývalo Občanskoprávní a obchodní kolegium NS ČR, které doporučilo, z hlediska sjednocování judikatury, k publikaci ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek stanovisko Vrchního soudu v Praze. Uvedlo k tomu následující: „Podle Velkého senátu Nejvyššího soudu platí, že ... pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zákona, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o zcela zřejmý a logicky odvoditelný úmysl obcházet zákon a o nastavení podmínek vzbuzujících pochybnosti o nestranném a předvídatelném rozhodování. Nelze mít ani za to, že by se účastníci byli dohodli na tom, že by jejich případný spor řešil ad hoc rozhodce, neboť žádný takový rozhodce nebyl v rozhodčí smlouvě přímo uveden, tedy jasným a zákonu odpovídajícím způsobem nebyl stanoven způsob, jak by příslušný rozhodce měl být určen.“

Všechny rozhodčí doložky, ve kterých byl rozhodce určován odkazem na pravidla vydaná arbitrážním centrem, které není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, tak byly označeny za absolutně neplatné.¹⁵⁵ Tento přístup byl ovšem dále korigován Ústavním soudem ČR, který dovedl, že ne všechny rozhodčí doložky tohoto typu je nutno považovat *a priori* za neplatné.¹⁵⁶¹⁵⁷

V souvislosti s přijetím sjednocujícího stanoviska NS ČR vyvstala otázka přípustnosti

¹⁵¹ Shodně rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

¹⁵² SOKOL, T. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých "rozhodčích soudů". *Bulletin advokacie*. 2010, 6, s. 23.

¹⁵³ VALOUŠKOVÁ, Z. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých "rozhodčích soudů". *Bulletin advokacie*. 2010, 5, s. 35-37.

¹⁵⁴ PALLA, T. *Zneužívání rozhodčích doložek – stále nevyřešený problém* [online]. EPRAVO.CZ, 10. února 2010. [cit. 18. Listopadu 2011]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-nevyreseny-problem-60076.html>> a dále též HAVLÍČEK, JAN. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo*. 2009. Roč. 9. S. 27 – 31.

¹⁵⁵ K vývoji právních názorů blíže VRCHA, P. *Rozhodčí doložky, rozhodnutí velkého senátu a protiargumenty* [online]. VRCHA.WEBNODE.CZ, 16. května 2011 [cit. 26. června 2012]. Dostupné na < <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-dolozky-rozhodnuti-velkeho-senatu-a-protiargumenty1/>>.

¹⁵⁶ Nález ÚS ČR ze dne 5. Října 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

¹⁵⁷ Shodně KOCINA, J. Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*. 2011, Roč. 7-8, s. 48 – 49.

retroaktivity judikatury ve vztahu k rozhodčím doložkám sjednaným před jeho přijetím. K této se dosud vyjádřil pouze Krajský soud v Brně, který označil retroaktivní použití judikatury za nepřipustné¹⁵⁸. Rozhodčí doložky arbitrážních center mohou být proto označeny za neplatné pouze pokud byly uzavřeny mezi 28. květnem 2009 a 1. dubnem 2012.¹⁵⁹

Po přijetí NZRŘ se však další debaty na toto téma staly bezpředmětné. Novela přinesla opětovnou možnost určovat rozhodce odkazem na pravidla RŘ dle § 19 odst. 4 ZRŘ. Je pravdou, že rozhodčí doložky sjednané před přijetím novely budou i nadále považovány za neplatné, nicméně takových případů už pravděpodobně nebude mnoho.

Strany mohou nyní v rozhodčí doložce stanovit, že rozhodce jejich sporu může být určen jimi dohodnutou fyzickou či právnickou osobou, nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro RŘ vydaných soukromým arbitrážním centrem dle ust. § 7 odst. 1 ZRŘ. Přijatá novela tak definitivně legalizuje činnost arbitrážních center. Na otázku zda je to krok správným směrem, nelze nyní spolehlivě zodpovědět. Jisté ovšem je, že z hlediska právní jistoty adresátů a důvěryhodnosti v soukromé rozhodčí společnosti, je přijatá změna přínosem.

Cílem NZRŘ bylo také jednoznačně vyjasnit, že stálým rozhodčím soudem je pouze soud, který byl zřízen přímo zákonem¹⁶⁰ nebo soud, který vznikl na základě zákona, pokud zvláštní zákon zřízení stálého rozhodčího soudu výslovně připouští.¹⁶¹ Až doposud bylo dle ÚS ČR možné považovat rozhodčí doložky, které odkazovaly na právnickou osobu, jejíž obchodní firma obsahovala „rozhodčí soud“ ačkoliv se o něj ve smyslu ust. §13 ZRŘ nejednalo, za neplatné a to z důvodu zavádějící obchodní firmy, která byla sto uvést spotřebitele v omyl.¹⁶² Na vyvolávání klamavé představy či záměny ze strany tzv. arbitrážních center reagoval zákonodárce zavedením § 13 odst. 4 NZRŘ, když stanovil, že *„Nikdo není oprávněn používat při výkonu své činnosti takové označení, které vyvolává klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud podle tohoto zákona, není-li k používání takového označení oprávněn podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu.“*¹⁶³. Dotčené subjekty jsou povinny takové nedostatky odstranit ve lhůtě 6 měsíců ode dne účinnosti zákona.

¹⁵⁸ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. září 2011, sp.zn. 44 Co 246/2010.

¹⁵⁹ Blíže: LISSE, L. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. [online]. EPRAVO.CZ, 16. dubna 2012. [cit. 21. června 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>.

¹⁶⁰ Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.

¹⁶¹ Např. Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

¹⁶² Usnesení ÚS ČR ze dne 5. října 2011, sp. zn. II ÚS 3057/10.

¹⁶³ Ust. § 13 odst. 4 ZRŘ.

5 Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení smluv po 1.4.2012

5.1 Arbitrabilita spotřebitelských sporů

Otázka přípustnosti rozhodování sporů vyplývajících ze spotřebitelských smluv v RŘ dosud řešena nebyla a jistě si zaslouží pozornost. Svého času se touto otázkou ve vztahu ke smlouvám o spotřebitelském úvěru zabývali např. Crha¹⁶⁴ nebo Herbočzková¹⁶⁵. ZRŘ otázku arbitrability spotřebitelských sporů výslovně neřešil, neboť tuto alternativu v době svého přijetí nepředvídal.

RŘ bylo konstruováno primárně k řešení sporů obchodních, jejichž stranami byly rovné subjekty, profesionálové. Ve spotřebitelských sporech se pak projevovaly nedostatky právní úpravy, která nereflektovala nerovné postavení mezi spotřebitelem a podnikatelem a neobsahovala prvky ochrany spotřebitele.

Možností sjednávat rozhodčí doložky v ryze soukromoprávních sporech se zabýval i ÚS ČR, který tuto připustil – „Rozhodčí doložka je projevem svobodné vůle stran smlouvy a dává stranám možnost zvážit, zda (a případně i kde) žalobu podají. Nadto je třeba uvést, že rozhodčí doložka sjednaná v projednávané věci zaručovala oběma stranám smlouvy naprosto rovné procesní postavení a žádná z nich nebyla zvýhodněna; pokud by se rozhodl podat žalobu stěžovatel, mohl by rovněž volit, zda ji podá u rozhodčího soudu či nikoli.“¹⁶⁶ Na stejné usnesení poukazovali ve svém společném příspěvku také Tomančáková a Hulmák¹⁶⁷, kteří považovali tuto možnost řešení soukromoprávních sporů za „zákonem předvídanou a z hlediska ústavního pořádku za zcela jistě možnou“. Nadto poukazovali, mimo jiné, na rozhodovací praxi SDEU, např. rozsudek ve věci *Mostaza Claro vs. Centro Movil*¹⁶⁸, který zákaz řešení spotřebitelských sporů v RŘ nedovodil.

Objevovaly se však i názory opačné¹⁶⁹, které tvrdily, že sjednání rozhodčích doložek pro řešení sporů spotřebitelských možné není. Tyto poukazovaly na Zelenou knihu o alternativním řešení občanskoprávních a obchodněprávních sporů a rovněž na čl. 6 Evropské

¹⁶⁴ CRHA, M. K některým otázkám arbitrability spotřebitelských sporů. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.

¹⁶⁵ HERBOCZKOVÁ, J. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009.

¹⁶⁶ Usnesení ÚS ČR ze dne 24. září 2008, sp.zn. IV. ÚS 2157/08.

¹⁶⁷ HULMÁK, M.; TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako ..., s. 169.

¹⁶⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421.

¹⁶⁹ HRADILOVÁ, V. Několik poznámek ke spotřebitelským sporům v kontextu práva Evropských společenství. In FIALA, J., HURDÍK, J., SELUCKÁ, M. *Současné aktuální problémy spotřebitelského práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 77.

Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 47 Charty lidských práv EU, upravující práva jednotlivce na přístup k soudu, dle kterých se spotřebitelé nemohou předem vzdát práva na přístup k soudu ve věcech, kde připadá v úvahu vznesení předběžné otázky dle čl. 234 SES ohledně interpretace práva EU.¹⁷⁰ Vedle toho existovaly i jiné dokumenty z oblasti sekundárního práva EU¹⁷¹, které hovořily o tom, že „zapojení spotřebitele do mimosoudního řešení by nemělo být důsledkem závazku, který vznikl před vznikem sporu, jestliže takový závazek vedl ke zbavení práva spotřebitele přednést věc u soudu“¹⁷² Tyto však byly patrně vytvořeny ještě v době, kdy ochrana spotřebitele byla koncipována velmi široce.

Až do přijetí NZRŘ byla arbitrabilita spotřebitelských dovozována z judikatury, která rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách nikdy nezakázala. Teorií zastávané názory ve prospěch rozhodování spotřebitelských sporů v RŘ posvětila NZRŘ, která explicitně zakotvila jejich arbitrabilitu do ZRŘ. Vedle zachování klasického modelu RŘ pro obchodní spory byly vytvořeny intence „spotřebitelského rozhodčího řízení“, ve kterém se v plném rozsahu uplatňují prvky ochrany spotřebitele.

5.2 Rozhodce sporu vyplývajícího ze spotřebitelské smlouvy

Rozhodce již dle recentní judikatury Ústavního soudu ČR¹⁷³ není pouze osobou, která narovnává právní vztah mezi účastníky, nýbrž osobou, která právo nalézá. „Rozhodci jsou osobami (byť se soukromoprávním statusem), kteří aplikují platné právo, a není proto důvodu pochybovat, že by v tomto ohledu nebyly naplněny podmínky vyplývající ze spotřebitelské ochrany na evropské úrovni.“¹⁷⁴

Rozhodce disponuje pravomocí rozhodovat autoritativně o právech a povinnostech subjektů soukromoprávních vztahů. Pravomoc rozhodce je na rozdíl od soudce založena rozdílně. „Pravomoc k rozhodování před rozhodcem vychází na rozdíl od moci soudní z vůle stran, kterou projevíly při sepisování rozhodčí smlouvy.“¹⁷⁵

ZRŘ klade na osoby rozhodující spotřebitelské spory některé povinnosti. O důvodech, pro které byly výrazně zpřísněny kvalifikační předpoklady pro výkon funkce rozhodce spotřebitelských sporů, již bylo pojednáno výše. Přijatou změnu lze přes některé, jistě věcné

¹⁷⁰ Srov. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. března 1982, *Nordsee Deutsche Hochseefischerei GmbH v Reederei Mond Hochseefischerei Nordstern AG & Co KG*, 102/81, Sb. rozh. s. I-01095..

¹⁷¹ Např. Doporučení 98/257/EC ze dne 30.3.1998, on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes.

¹⁷² HULMÁK, M.; TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako ..., s. 170.

¹⁷³ Nález ÚS ČR ze dne 8. března 2011, sp. zn. I ÚS 3227/07.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Nález ÚS ČR ze dne 6. února 2007, sp. zn. IV. ÚS 224/07

připomínky¹⁷⁶, či vedlejší účinky (např. v podobě zvýšení nákladů), hodnotit pozitivně, neboť zajišťuje náležitou kvalitu rozhodování v oblasti spotřebitelského práva.

Zákonné požadavky pro výkon funkce autorizovaného rozhodce jakož i dohled nad výkonem činnosti Ministerstvem spravedlnosti ČR se promítly do ust. § 4 a § 35a – 35d ZRŘ.

5.2.1 Předpoklady pro výkon funkce rozhodce

Autorizovaným rozhodcem spotřebitelského sporu může být pouze fyzická osoba, občan České republiky i cizinec, který je bezúhonný, zletilý, plně způsobilý k právním úkonům a který splňuje podmínky registrace v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti a je v tomto také registrován. Výkon funkce rozhodce nesmí pro konkrétní osobu zakazovat zvláštní zákony, jako je tomu například u soudců, státních zástupců nebo soudců Ústavního soudu ČR.¹⁷⁷ Bezúhonnou se ve smyslu ZRŘ rozumí osoba, která nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin.¹⁷⁸ Strany mají i nadále možnost, aby si k rozhodnutí svého sporu zvolily stálý rozhodčí soud¹⁷⁹.

Ust. § 35b ZRŘ stanovuje následující kvalifikační předpoklady pro výkon funkce rozhodce ve spotřebitelských sporech. Kromě již zmiňovaných, se jedná o povinnost rozhodce být nositelem vysokoškolského právnického vzdělání v magisterském studijním programu získaného studiem na vysoké škole v České republice nebo studiem na vysoké škole v zahraničí, je-li vzdělání v České republice považováno za rovnocenné na základě mezinárodní smlouvy.¹⁸⁰ Podmínkou výkonu funkce autorizovaného rozhodce rovněž je, aby nebyl v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtnut ze seznamu rozhodců.¹⁸¹

Právní vzdělání rozhodce spotřebitelských sporů by mělo do budoucna také garantovat náležitý procesní postup v řízení. Pokud by nastala situace, kdy by rozhodčí nález ve sporu vyplývajícího ze spotřebitelské smlouvy vydal rozhodce, který by nesplňoval shora uvedené zákonné požadavky, pak by bylo na místě se do 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu domáhat u obecného soudu zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. c) ZRŘ, neboť rozhodce nebyl způsobilý být rozhodcem, případně namítat nedostatek pravomoci rozhodce kdykoliv za řízení ve smyslu § 15 odst. 2 ZRŘ.

Registrace do seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR probíhá

¹⁷⁶ Srov. VRCHA, P. *Rozhodci sui generis* [online]. VRCHA.WEBNODE.CZ, 2. dubna března 2012 [cit. 26. června 2012]. Dostupné na < <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis-/>>.

¹⁷⁷ WINTEROVÁ: *Civilní právo* s. 656.

¹⁷⁸ Pozn. odsouzení zhlazeno, či se na ni hledí jako by nebyla odsouzena.

¹⁷⁹ K problematice stálých rozhodčích soudů blíže TOMSA, M. K rozhodování majetkových sporů v rozhodčím řízení a k postavení rozhodčích institucí. *Obchodní právo*. 2005. Roč. 12. s. 12 – 17.

¹⁸⁰ Ust. § 35b odst. 1 písm. c) ZRŘ.

¹⁸¹ Pozn. Původní návrh počítal se zpoplatněnou odbornou zkouškou (mimo osoby s právnickým vzděláním a odbornou profesní zkouškou např. advokátní) a dosažením věku 30 let.

na základě písemné žádosti o registraci rozhodce do seznamu autorizovaných rozhodců s obligatorními přílohami uvedenými v § 35b odst. 3 a násl. ZRŘ, jako jsou výpis z evidence rejstříku trestů, úředně ověřená kopie o dosaženém vzdělání, doklad o úhradě správního poplatku atd. Seznam rozhodců pro spotřebitelské spory je veřejně přístupný a to i elektronicky. Nahlížet do něj může každý, což představuje další záruku kontroly ze strany veřejnosti. Lze si tak například ověřit, zda rozhodce naplňuje kvalifikační předpoklady pro výkon funkce. Na druhou stranu autor postrádá právo pořizovat si z tohoto seznamu opisy a výpisy.

Registrace je obligatorní a podléhá správnímu poplatku ve výši 5.000,- Kč. Soudci RS HK AK ČR jsou registrováni automaticky a bezplatně. V této souvislosti poukazuje Vrcha na skutečnost, že u těchto soudců požadavek právnického vzdělání zákon nepochopitelně nestanoví, ačkoliv jsou zde registrovány i osoby, které jej nemají.¹⁸²

Důležitými ve vztahu k řešení spotřebitelských sporů jsou taktéž přechodná ustanovení novely ZRŘ, která vycházejí vstříc rozhodcům, když stanovují přechodné období 6 měsíců, po které jsou rozhodci oprávněni rozhodovat spotřebitelské spory bez splnění povinnosti zápisu do seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti¹⁸³

Ministerstvo spravedlnosti autorizovaného rozhodce ze seznamu rozhodců vyškrtně, pozbude-li způsobilost pro výkon funkce nebo podal ministerstvu písemnou žádost o vyškrtnutí.

Ministerstvo si v zájmu dohledu nad výkonem rozhodovací činnosti autorizovaných rozhodců vyhradilo kompetenci rozhodovat o vyškrtnutí rozhodce ze seznamu, pokud závažně nebo opakovaně poruší povinnosti stanovené tímto zákonem. Co se rozumí závažným porušením však zákon ani demonstrativně nestanoví a tak je třeba vyčkat na utvoření precedenčních „kárných“ rozhodnutí. Ministerstvo dále může rozhodnout i o dočasném vyškrtnutí rozhodce a to v případě zahájení trestního stíhání nebo řízení o způsobilosti k právním úkonům rozhodce.

5.2.2 Nestrannost a nezávislost rozhodce

Novým institutem pro RŘ, převzatým z OSŘ, je podjatost rozhodce zakotvená v § 8 ZRŘ. Podjatým je každý rozhodce, který se zřetelem ke všem okolnostem na poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům vzbuzuje důvodné pochybnosti o své nepodjatosti. Opatření by bylo samo o sobě neúčelné a spotřebitele by nechránilo, neboť RŘ v drtivé

¹⁸² Blíže VRCHA, P. *Rozhodci sui generis* [online]. VRCHA.WEBNODE.CZ, 2. dubna 2012 [cit. 26. června 2012]. Dostupné na < <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis/>>.

¹⁸³ Pozn. Do 1.10.2012.

většinou probíhá písemnou nebo dokonce on-line formou. Zákonodárce si tuto skutečnost uvědomil a stanovil, že „při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran.“¹⁸⁴

Případné zanedbání této informační povinnosti nebo vědomé zkreslování či zamlčování těchto údajů by bezesporu bylo důvodným k zahájení „kárného“ řízení s rozhodcem, které by v krajních případech mohlo vést až k jeho vyškrtnutí ze seznamu rozhodců. Dle autora se opatřením reaguje právě na situace, kdy jeden rozhodce rozhoduje většinu sporů pro větší společnost poskytující služby pro spotřebitele. Význam cit. ustanovení spočívá v právu spotřebitele dozvědět se informaci, která se v praxi ukazuje jako nejčastější důvod podjatosti. Pokud spotřebitel usoudí, že rozhodce je podjatý, může se s protistranou dohodnout na rozhodci jiném. Pokud však k dohodě nedojde, je možné dle § 12 odst. 2 ZRŘ podat k soudu návrh na vyloučení podjatého rozhodce. Pokud k výše uvedenému kroku nedojde, je vydání rozhodčího nálezu podjatým rozhodcem důvodem pro jeho zrušení.¹⁸⁵ Na druhou stranu se zde vytváří široký prostor pro obstrukční jednání.

5.2.3 Námitka nedostatku pravomoci rozhodce

NZRŘ přinesla pro spotřebitele výhodnější postavení i v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Původně byl spotřebitel povinen namítnout nedostatek pravomoci rozhodce již v samotném RŘ nejpozději do začátku jednání ve věci samé, resp. v žalobní replice. V případě, že tak neučinil, ač mohl, soud jeho návrh na zrušení rozhodčího nálezu podaný dle § 31 písm. b), c) ZRŘ zamítl. Protože tato podmínka nebyla většinou spotřebitelů vůbec známa, ani o ní nebyli předem poučeni, ztratili tak faktickou možnost domáhat se zrušení rozhodčího nálezu soudem.

Nově ZRŘ stanoví, že námitku nedostatku pravomoci je spotřebitel oprávněn vznést kdykoliv za řízení a i kdyby tato námitka vznesena v řízení nebyla, přesto může být uplatněna jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu. Lisse se k zaváděnému opatření staví skepticky a podrobuje jej kritice. Předkládá k úvaze legitimní otázku, nakolik je tato úprava vhodná vzhledem k možnostem posílení obezřetnosti a snížení lehkomyšlnosti jednání spotřebitele. Poukazuje přitom na skutečnost, že smyslem původní úpravy byla právě sankce spotřebitele za nedbalost a pasivitu v RŘ.¹⁸⁶ Na druhou stranu je ovšem nutno dodat, že přijatá změna se

¹⁸⁴ Ust. § 8 odst. 3 ZRŘ.

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, sněmovní tisk č. 371/0.

¹⁸⁶ LISSE, L. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. [online]. EPRAVO.CZ, 16. dubna 2012. [cit. 26.

inspiruje v zahraniční právní úpravě a přizpůsobuje stav právní úpravy judikatuře SDEU¹⁸⁷.

5.3 Rozhodování dle zásad spravedlnosti

Rozhodování dle zásad spravedlnosti je výlučnou doménou RŘ. Zásadním rozdíl od soudního řízení spočívá v tom, že soudce je při rozhodování vázán výlučně zákonem a mezinárodní smlouvou. Rozhodce je na základě *ekvitální klauzule* oprávněn se při rozhodování odchýlit od kogentních ustanovení zákona, při zachování *ordre public*¹⁸⁸ a rozhodnout spor podle zásad, které jsou jím považovány pro daný případ za spravedlivé. Lisse v této souvislosti hovoří o „vyšší míře autonomie“ rozhodce při rozhodování.¹⁸⁹ ÚS ČR měl o rozhodování na základě zásad spravedlnosti jisté pochybnosti. „*Nepřiměřeným ujednáním je ujednání, které vyvolává takovou nerovnováhu mezi účastníky řízení, jež dosahuje zvýšené disproporční intenzity a je schopno ve svém důsledku vést ke značné procesní nevýhodě pro jednu ze stran. Takovou nerovnováhu může představovat i rozhodování podle zásad spravedlnosti, které zbavují spotřebitele ochrany podle práva.*“¹⁹⁰

Rozhodování na základě zásad spravedlnosti může bezesporu přinést řadu výhod, na druhou stranu i obtíží. Rozhodce, který rozhoduje spory ze spotřebitelských smluv je od účinnosti NZRŘ povinen rozhodovat vždy též podle právních předpisů na ochranu spotřebitele. Vzhledem k tomu, že jedním z pravidel stanovených ve směrnici na ochranu spotřebitele, je povinnost státu zakázat spotřebiteli vzdát se svých práv garantovaných právem EU, nová úprava sleduje právě tento cíl a promítá závazek do ZRŘ.

Rozhodci jsou při rozhodování spotřebitelských sporů vždy povinni uplatňovat v plném rozsahu právní předpisy na ochranu spotřebitele. Lisse¹⁹¹ zastává názor, že tím došlo k vyloučení možnosti sjednat rozhodování spotřebitelských sporů dle zásad spravedlnosti. Opačný názor zastává Bělohlávek¹⁹². Ten tvrdí, že ZRŘ rozhodování spotřebitelských sporů na základě zásad spravedlnosti výslovně nevylučuje, ač je to tak někdy prezentováno. Jako příklad uvádí situaci, která bezesporu může reálně nastat, kdy ve spotřebitelské smlouvě bude sjednáno „*pověření rozhodce, aby spor rozhodl na základě zásad spravedlnosti, s výjimkou*

června 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>.

¹⁸⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421, Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08, Sb. rozh. s. I-09579.

¹⁸⁸ Blíže BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů ...*, s. 14-17.

¹⁸⁹ LISSE, L. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách. *Obchodní právo*. 2010. Roč. 9. s. 7.

¹⁹⁰ Nález ÚS ČR ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

¹⁹¹ LISSE, L. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. [online]. EPRAVO.CZ, 16. dubna 2012. [cit. 21. ČERVNA 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>.

¹⁹² BĚLOHLÁVEK, A. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*. 2012, Roč. 5. s. 16.

případů, kdy je určitá otázka upravena předpisem určeným na ochranu spotřebitele.“ Z předkládaných názorů se autor přiklání spíše k názoru a právní argumentaci Bělohávkova.

V případě, že by rozhodce při rozhodování neaplikoval předpisy chránící spotřebitele a rozhodl na základě zásad spravedlnosti v rozporu § 25 odst. 3 ZRŘ, ač k tomu nebyl stranami pověřen, mohlo by to mít za následek zrušení rozhodčího nálezu, odpovědnost rozhodce za škodu a pro opakované porušení povinnosti také vyškrtnutí rozhodce ze seznamu rozhodců.

5.4 Meritorní přezkum a zrušení rozhodčího nálezu soudem

Do přijetí NZRŘ se bylo možné se domáhat zrušení rozhodčího nálezu pouze za splnění zákonem požadovaných hmotněprávních i procesních podmínek a ve stanovené lhůtě 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu. Novela přináší i v tomto směru významné změny.

Zákonodárce rozšířil taxativní důvody, pro které je možné podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Zavedena je dokonce možnost věcného přezkumu nálezu.

Pokud se jedná o žalobní důvody, v ust. § 31 NZRŘ se vkládají nová písmena g) a h), která znějí: g) *rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem*¹⁹³, h) *rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé*¹⁹⁴.

Písm. g) přináší „věcný přezkum“ rozhodčích nálezů vydaných ve spotřebitelských sporech. V současné době sice z evropského práva nevyplývá výslovný požadavek na absolutní přezkum rozhodčího nálezu soudem. Zavedení meritorního přezkumu rozhodčího nálezu ve sporech se spotřebiteli však znamená promítnutí zásady Směrnice, že uzavřením rozhodčí doložky nelze spotřebitele zbavit práva na soudní přezkum věci, do právní úpravy RŘ v ČR.

Nejedná se o absolutní věcný přezkum, nýbrž o přezkum toho, zda nebyl rozhodčí nálezu vydán *contra legem* s předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem. Nelze proto souhlasit s obavami Lisseho, že pokud by soud v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumával věcnou správnost rozhodčího nálezu, pozbylo by RŘ svůj smysl.

¹⁹³ Ust. § 31 písm g) ZRŘ.

¹⁹⁴ Ust. § 31 písm. h) ZRŘ.

Na druhou stranu Lisse předkládá legitimní úvahu nad ústavností meritorního přezkumu rozhodčích nálezů soudem. „*Je otázkou, zda je meritorní přezkum rozhodčího nálezu soudem, jak jej zákon nově v § 31 písm. g) ZRŘ, v souladu s Listinou, neboť ta v čl. 36 odst. 1 zakládá rozhodčí řízení k řízení soudnímu jako ústavní alternativu, nemluví však o možnosti hierarchizace v podobě „mocenské převahy“ soudní soustavy nad rozhodci, k níž po novele právně i fakticky dochází. Kontrolní pravomoc soudu vtělená ve vztahu k rozhodčímu řízení převážně do ust. § 31 ZRŘ tak dostává v podobě nově vloženého ust. § 31 písm. g) podobu věcně a funkčně nadřazeného postupu orgánu moci soudní a činí z rozhodce nebo stálého rozhodčího soudu (sice nikoliv de iure, ale bezesporu de facto) orgán soudní soustavy, jemuž je funkčně nadřazen okresní soud.*“¹⁹⁵

Nad nekoncepčností cit. písm. g) k ust. § 34 odst. 1 NZRŘ se pozastavuje Tomšej. A nutno mu dát za pravdu, že soud by měl ve věci sám rozhodnout pouze v případech neplatného sjednání rozhodčích doložky. Pokud byl ovšem rozhodčí nález zrušen z důvodu, kdy rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem, měl by projev vůle smluvních stran o tom, že jejich spor bude rozhodnut v RŘ zůstat i nadále zachován. Že však pochybení zvoleného rozhodce způsobí nevyhnutelně neúčinnost rozhodčí doložky, považuje Tomšej v prostředí soukromého práva za problémové a konstatuje, že pokud právo určitou dohodu prohlašuje za dovolenou, mělo by ji zároveň považovat za nedotknutelnou. Postup, kdy zákonodárce umožňuje soudu tuto platně sjednanou dohodu zcela ignorovat, popírá základní občanskoprávní zásady autonomie vůle.¹⁹⁶ Proto by bylo *de lege ferenda* legitimní uvažovat o odstranění tohoto nedostatku právní úpravy.

5.4.1 Odkladný účinek a výkon rozhodčího nálezu

Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu obecně nemá odkladný účinek. Tento může být přiznán soudem i bez návrhu spotřebitele. Ust. § 32 odst. 3 NZRŘ nově stanoví, že „*Pokud návrh na zrušení rozhodčího nálezu podá spotřebitel, soud přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu ..., aniž by o to spotřebitel žádal.*“ Je na zvážení soudu, zda přizná žalobě, považuje-li ji za důvodnou, odkladný účinek.

¹⁹⁵ LISSE, L. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. [online]. EPRAVO.CZ, 16. dubna 2012. [cit. 21. ČERVNA 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>.

¹⁹⁶ TOMŠEJ, J. *Malá poznámka k novele zákona o rozhodčím řízení.* [online]. EPRAVO.CZ, 15. března 2012. [cit. 16. Března 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/mala-poznamka-k-novele-zakona-o-rozhodcim-rizeni-81281.html>.

Byl-li rozhodčí nález vydán ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a návrh na jeho zrušení podal spotřebitel, soud vždy z úřední povinnosti přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) až d) nebo h) ZRŘ.¹⁹⁷

Zákon chrání spotřebitele před neoprávněnými exekucemi a to i v případech, kdy spotřebitel neuplatnil žalobu na zrušení rozhodčího nálezu. Jde v podstatě o „možnost poslední záchrany“. Spotřebitel, proti němuž byl soudem nařízen výkon rozhodčího nálezu, může podat návrh na zastavení výkonu rozhodnutí, jsou-li dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem.¹⁹⁸ Cílem přijaté změny je zejména vytvořit soulad s rozhodnutími SDEU¹⁹⁹, která zdůrazňují povinnost vnitrostátního soudu, který rozhoduje o nařízení výkonu rozhodnutí, *ex officio* přezkoumat, zda rozhodčí nález, na základě něhož má být exekuce nařízena neodporuje kogentním pravidlům veřejného pořádku, tedy i zda rozhodčí doložka byla platně uzavřena²⁰⁰ či neměla zneužívající charakter.

Je jistě ospravedlnitelné, že se zákonodárce snaží všemi možnými prostředky a ve všech stádiích řízení chránit spotřebitele, který může reálně mít ve sporu slabší výchozí pozici, případy nezákonných exekucí se v praxi vyskytují, avšak jedná se pouze o jednotky či desítky případů ročně. Na druhou stranu se tímto otevírá prostor pro obstrukční jednání dlužníků, kteří nejsou ochotni nebo schopni dostát svým závazkům.

5.5 Některá další opatření k ochraně spotřebitele

Ust. § 25 odst. 2 ZRŘ zavádí povinnost rozhodce, rozhoduje-li spotřebitelské spory, náležitě odůvodnit rozhodčí nález a poučit účastníky o právu podat návrh na jeho zrušení soudem. Spotřebitel musí být vždy informován o důvodech, které rozhodce vedly k vydání rozhodčího nálezu. Toto opatření má souvislost také s nastavením věcného přezkumu rozhodčího nálezu soudem.

V neposlední řadě se zákonodárce snažil úpravou § 19 ZRŘ vyjasnit, dle jakých procesních pravidel je rozhodce oprávněn v RŘ postupovat. Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým má být RŘ vedeno, případně mohou určit postup v pravidlech, které připojí k rozhodčí smlouvě. Postup může být určen rovněž odkazem na statuty a řády stálého rozhodčího soudu. V případě, že se strany nedohodnou, „postupují rozhodci v řízení

¹⁹⁷ Ust. § 32 odst. 1 ZRŘ.

¹⁹⁸ Ust. § 35 odst. 1 písm b) ZRŘ.

¹⁹⁹ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08, Sb. rozh. s. I-09579.

²⁰⁰ Srov. Nález ÚS ČR ze dne 17. ledna 2012, sp.zn. I. ÚS 871/11.

*způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.*²⁰¹ Stranám je tak opětovně dána možnost využít pravidel vydaných arbitrážními centry.

Z hlediska účinnosti nové právní úpravy zákonodárce stanovil 6 měsíční přechodné období, ve kterém jsou dotčené subjekty povinny uvést stav do souladu s právním předpisem. Rozhodčí řízení, včetně spotřebitelských, která byla zahájena před 1.4.2012 se dokončí podle dosavadních právních předpisů, přičemž platnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném v době jejího uzavření.

²⁰¹ Ust. § 19 odst. 2 ZRŘ.

6 Závěr

Diplomová práce *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách* přináší ucelený právní pohled na problematiku rozhodčích doložek a RŘ se spotřebiteli, jak z hlediska aktuální platné právní úpravy, která s účinností od 1.4.2012 oficiálně potvrdila přípustnost rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách a arbitrabilitu spotřebitelských sporů v RŘ, tak i z hlediska retrospektivního, kdy jsou vyjasněny některé sporné otázky, které byly dosud s RŘ spojovány.

Jako výzkumná otázka, byl v úvodu stanoven předpoklad, že přijatá NZRŘ představuje řešení problémů, které byly s RŘ se spotřebiteli a rozhodčími doložkami spojovány a zajišťuje spotřebiteli silnější postavení v rozhodčím řízení. Na základě písemného výstupu je autor přesvědčen, že závěry dosažené v průběhu celé práce tyto předpoklady jednoznačně potvrzují. Všechna zjištění, kterých bylo v diplomové práci dosaženo, jsou založena na platné legislativě a doložena judikaturou soudů. Práce nezbytně vychází také ze souvislostí evropského práva a je vhodně doplněna o judikaturu SDEU.

Rozhodčí doložky byly podrobeny zkoumání z pohledu zneužívajících klauzulí. Bylo zjištěno, že ne každou rozhodčí doložku je nutno *a priori* považovat za neplatnou, ale je třeba ji podrobit individuálně testu přiměřenosti a zkoumat z pohledu mnoha různých kritérií. Je povinností soudu přezkoumat charakter rozhodčí doložky z úřední povinnosti, ať už jde o řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu či nařízení výkonu rozhodnutí. Ne vždy však neplatnost určitého ujednání způsobuje neplatnost celé rozhodčí doložky. Specifikem české právní úpravy je, že ustanovení o nepřiměřených podmínkách se vztahují i na ujednání, která byla individuálně sjednána, čímž je pro spotřebitele *de facto* zajištěna vyšší míra ochrany.

Zákonodárce reagoval na požadavky práva EU a promítl prvky ochrany spotřebitele také do ZRŘ. Pozice spotřebitele byla nejen v rámci samotného RŘ, ale i spotřebitelské kontraktace výrazně posílena, například tak, že rozhodčí doložka musí být vždy obsažena na samostatné listině a musí obsahovat obligatorní náležitosti uvedené v zákoně. To pro spotřebitele představuje zcela jinou vyjednávací pozici než doposud. Zakotveno bylo také právo spotřebitele na náležité poučení o následcích spojených s uzavřením rozhodčí doložky.

Výrazný posun byl učiněn k zajištění nestrannosti a nezávislosti rozhodování spotřebitelských sporů. Za tímto účelem byl vytvořen institut autorizovaného rozhodce, který musí splňovat zákonem stanovené kvalifikační předpoklady a podléhá doзору Ministerstva spravedlnosti. Zefektivněna byla také právní úprava možnosti namítání nedostatku pravomoci a podjatosti rozhodce, jejímž výsledkem může být i zrušení rozhodčího nálezu soudem, či

vyškrtnutí ze seznamu rozhodců. Rozhodce je také sám povinen stranám sdělit, zda pro některou z nich v minulosti rozhodoval spory, případně jaké.

Vyjasněna byla dále otázka postavení arbitrážních center, jejichž činnost byla oficiálně shledána za dovolenou. Arbitrážním centrům byla navrácena pravomoc poskytovat administrativní zajištění rozhodcům ad hoc a vydávat svá pravidla, rozhodčí a poplatkové řády, která mohou upravit procesní postup rozhodce při rozhodování, jsou-li přiložena k rozhodčí smlouvě.

Zpochybněno bylo právo rozhodce rozhodovat spotřebitelské spory na základě zásad spravedlnosti. Každý rozhodce spotřebitelského sporu je však povinen vždy při rozhodování uplatňovat předpisy chránící spotřebitele. Do ZRŘ byly implementovány i další prvky ochrany a stanoveny pravidla pro rozhodování spotřebitelských sporů v RŘ. Rozšířeny byly možnosti spotřebitele docílit zrušení rozhodčího nálezu soudem. Soud je dokonce povinen platnost rozhodčího nálezu a uzavřené rozhodčí doložky přezkoumat nad rámec žalobcem uplatňovaných žalobních důvodů. Zaveden byl i věcný přezkum rozhodčího nálezu, včetně povinnosti soudu přezkoumat platnost rozhodčího nálezu a doložky v rámci výkonu rozhodnutí.

Přijatá opatření bezesporu významně posilují postavení spotřebitele. Vzhledem k recentnosti novelizace dosud patrně nevyvstaly žádné problematické aspekty. Některé, zejména výkladové, jsou však již v textu předjímány. Zda se tyto předpoklady naplní, ukáže čas.

De lege ferenda lze k dalšímu posílení postavení spotřebitele hledat inspiraci v zahraničních právních úpravách. V Belgii byly například pro rozhodování spotřebitelských sporů v různých oblastech zřízeny zvláštní orgány, např. Rozhodčí soud pro spory týkající se cestovního ruchu, Mediační orgán pro spory v bankovníctví, ohledně půjček a investic nebo Ombudsman pro telekomunikace. Ve Švédsku pak ombudsman pro spotřebitele. Zřízení funkce ombudsmana pro různá odvětví terciárního sektoru, která produkují nejvyšší procenta sporů tohoto typu, jako jsou telekomunikace, pojišťovnictví, bankovníctví nebo i cestovní kanceláře a úvěrové společnosti všeho druhu by bylo jistě přínosem. V úvahu připadá také zřízení zvláštního orgánu ochrany spotřebitele, resp. Výboru vyřizování spotřebitelských stížností jako *alternative dispute resolution*.

Závěrem lze dodat, že i přes snahy chránit spotřebitele všemi prostředky by měla být nadále zachována stará, dobrá římská zásada „*vigilantibus iura*“.

7 Seznam literatury a použitých zdrojů

7.1 Monografie

- 1) BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, 625 s.
- 2) BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 701 s.
- 3) DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, 128 s.
- 4) HOWELLS, Geraint G., WEATHERILL, Stephen. *Consumer protection law*. Hants : Dartmouth Publishing Company Ltd., 1995, 601 s.
- 5) KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI a.s., 2007, 272 s.
- 6) KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 2. 4.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha : ASPI, a.s., 2005, 612 s.
- 7) MIKUŠ, Branislav. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc, 2012. Diplomová. Univerzita Palackého. 66 s.
- 8) SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2008. 136 s.
- 9) ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., JEHLIČKA, O., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2008, 1236 s.
- 10) WEATHERILL, Stephen. *EC Consumer Law and Policy*. London and New York : Longman, 1997, 165 s.
- 11) WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s.

7.2 Příspěvky ze sborníků

- 1) CRHA, Martin. K některým otázkám arbitrability spotřebitelských sporů. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.
- 2) HERBOCZKOVÁ, Jana. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009.
- 3) HRADILOVÁ, Veronika. Několik poznámek ke spotřebitelským sporům v kontextu práva Evropských společenství. In FIALA, Josef, HURDÍK, Jan, SELUCKÁ, Markéta. *Současné aktuální problémy spotřebitelského práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2008.

- 4) CHÝLE, Josef. Aktuální problémy platnosti rozhodčích doložek. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.
- 5) SKŘIVÁNKOVÁ, Kateřina. Ochrana spotřebitele v evropském právu – Ochrana slabší strany? In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. 1. Vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.
- 6) TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Evropská dimenze nepřiměřených ujednání v českém spotřebitelském právu. In DÁVID, R., SEHNÁLEK, D., VALDHANS, J. (ed). *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 1040–1048.

7.3 Časopisecké zdroje

- 1) BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Ústavní soud opustil striktní smluvní výklad koncepce rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2011. Roč. 12. s. 40-44.
- 2) BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*. 2012, Roč. 5. s. 15-21.
- 3) BEZOUŠKA, Petr, KOCINA, Jan. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy*. 2010. Roč. 18, č. 16, s. 585-588.
- 4) HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo*. 2009. Roč. 9. S. 27 – 31.
- 5) HORSKÁ, Jana; BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*. 2010, 4, s. 22-24.
- 6) HULMÁK, Milan; TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1.část). *Obchodněprávní revue*. 2010, 6, s. 168-174.
- 7) HULMÁK, Milan; TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (2.část). *Obchodněprávní revue*. 2010, 7, s. 189-202.
- 8) KOCINA, Jan. Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*. 2011, Roč. 7-8, s. 48 – 49.
- 9) KRAMPERA, Jan. Neplatnost nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. *Bulletin advokacie*. 2009, 1-2, s. 44-46.
- 10) LISSE, Luděk. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách. *Obchodní právo*. 2010. Roč. 9. s. 2 – 11.
- 11) MELZER, Filip. K diskusi o úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu

- občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, č. 21, s. 771–776.
- 12) PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2011. Roč. 10. s. 17 – 26.
 - 13) RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? : Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?. *Bulletin advokacie*. 2010, 6, s. 15-22.
 - 14) SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009. Roč. 10. s. 364.
 - 15) SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními rozdíly. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 515.
 - 16) SLOVÁČEK, David. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2009, 7-8, s. 46-48.
 - 17) SLOVÁČEK, David. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*. 2010. Roč. 9. s. 331 – 334.
 - 18) SOKOL, Tomáš. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých "rozhodčích soudů". *Bulletin advokacie*. 2010, 6, s. 22-23.
 - 19) TOMSA, Miloš. K rozhodování majetkových sporů v rozhodčím řízení a k postavení rozhodčích institucí. *Obchodní právo*. 2005. Roč. 12. s. 12 – 17.
 - 20) VALOUŠKOVÁ, Zuzana. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých "rozhodčích soudů". *Bulletin advokacie*. 2010, 5, s. 35-37.

7.4 Díla publikovaná v elektronických pramenech

- 1) DRAHOZAL, Christopher R., FRIEL, Raymond J. *Consumer arbitration in the European Union and the United States*. [online]. KUSCHOLARWORKS.KU.EDU, 1. Zář 2003 [cit. 25. června 2012]. Dostupné na <<http://kuscholarworks.ku.edu/dspace/bitstream/1808/755/1/Christopher%20R.%20Drahozal%20and%20Raymond%20J.%20Friel,%20Consumer%20Arbitration%20in%20the%20EU%20and%20the%20US,%2028%20N.%20Car.%20J.%20Int'l%20L.%20%26%20Comm.%20Reg.%20357.pdf>>.
- 2) LISSE, Luděk, KOHOUT, Martin. *Judikatorní kolotoč v rozhodčím řízení aneb tady pomůže jen legislativní změna* [online]. EPRAVO.CZ, 6. Zář 2011. [cit. 18. Listopadu 2011]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/judikatorni-kolotoc-v-rozhodcim-rizeni-aneb-tady-pomuze-jen-legislativni-zmena-76838.html>>.
- 3) LISSE, Luděk, KOHOUT, Martin. *Obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy jako součásti spotřebitelských smluv de lege ferenda* [online]. EPRAVO.CZ, 17. Května 2011. [cit. 21. června 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obligatorni-nalezitosti-rozhodci-smlouvy-jako->

- soucasti-spotrebitelskych-smluv-de-lege-ferenda-73060.html >.
- 4) LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012*. [online]. EPRAVO.CZ, 16. dubna 2012. [cit. 21. ČERVNA 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>>.
 - 5) LISSE, Luděk. *Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení de lege ferenda* [online]. ELAW.CZ, 11. Ledna 2011. [cit. 18. Listopadu 2011]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/356-rozhodovani-spotrebitelskych-sporu-v-rozhodcim-rizeni-de-lege-ferenda.html>>.
 - 6) PALLA, Tomáš. *Právnícká osoba jako spotřebitel? Už ne* [online]. EPRAVO.CZ, 16. Července 2010. [cit. 12. 6. 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>>.
 - 7) PALLA, Tomáš. *Zneužívání rozhodčích doložek – stále nevyřešený problém* [online]. EPRAVO.CZ, 10. února 2010. [cit. 18. Listopadu 2011]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-nevyreseny-problem-60076.html>>.
 - 8) TOMŠEJ, Jakub. *Malá poznámka k novele zákona o rozhodčím řízení*. [online]. EPRAVO.CZ, 15. března 2012. [cit. 16. Března 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/mala-poznamka-k-novele-zakona-o-rozhodcim-rizeni-81281.html>>.
 - 9) VRCHA, Pavel. *Rozhodci sui generis* [online]. VRCHA.WEBNODE.CZ, 2. dubna 2012 [cit. 26. června 2012]. Dostupné na <<http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis-/>>.
 - 10) VRCHA, Pavel. *Rozhodčí doložky, rozhodnutí velkého senátu a protiargumenty* [online]. VRCHA.WEBNODE.CZ, 16. května 2011 [cit. 26. června 2012]. Dostupné na <<http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-dolozky-rozhodnuti-velkeho-senatu-a-protiargumenty1/>>.

7.5 Judikatura

Česká:

- 1) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. září 2008, sp.zn. IV. ÚS 2157/08.
- 2) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. února 2007, sp.zn. IV. ÚS 224/07.
- 3) Usnesení NS ČR ze dne 31. července 2008, sp.zn. 32 Cdo 2282/2008.

- 4) Rozsudek NS ČR ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.
- 5) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp.zn. 12 Cmo 496/2008.
- 6) Usnesení NS ČR ze dne 29. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007.
- 7) Usnesení NS ČR ze dne 28. dubna 2010, sp.zn. 23 Cdo 4895/2009.
- 8) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. června 2010, sp. zn. 9 Cmo 363/2009.
- 9) Rozsudek NS ČR ze dne 29. června 2010, sp.zn. 23 Cdo 1201/2009.
- 10) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. února 2011, sp.zn. Pl. ÚS 1/10.
- 11) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. března 2011, sp.zn I ÚS 3227/07.
- 12) Usnesení ČR ze dne 11. května. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.
- 13) Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. září 2011, sp. zn. 44 Co 246/2010.
- 14) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.
- 15) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. října 2011, sp. zn. II ÚS 3057/10.
- 16) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. ledna 2012, sp.zn. I. ÚS 871/11.

SDEU:

- 1) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. února 1979, *Casis de Dijon*, 120/78. Sb. rozh. s. I-00649.
- 2) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. března 1982, *Nordsee Deutsche Hochseefischerei GmbH v Reederei Mond Hochseefischerei Nordstern AG & Co KG*, 102/81. Sb. rozh. s. I-01095.
- 3) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 10. dubna 1984, *Sabine von Colson, Elisabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, 14/83. Sb. rozh. s. I-01891.
- 4) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 12. listopadu 2001, *Cape Snc. v. Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl.*, C-541 a 542/99, Sb. rozh. s. I-09049.
- 5) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. prosince 2002, *Cofidis SA v. Jean Louis Fredout*, C-473/00, Sb. rozh. s. I-10875.
- 6) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. Května 1989, *R. Buët a Educational Business Services v. Ministere public*, 382/87. Sb. rozh. s. I-01235.
- 7) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 13. listopadu 1990, *Marleasing v. La Comercial Internacional de Alimentación*, C-106/89. Sb. rozh. s. I-04135.
- 8) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. března 1991, *P. di Pinto*, C-361/89. Sb. rozh. s. I-01189.
- 9) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. července 1995, *Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Koln e.V. v Mars GmbH*, C-470/93. Sb. rozh. s. I-01923.

- 10) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. července 1998, *Gut Springenheide GmbH a Rudolf Tusky v. Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt – Amt Fur Lebensmittelüberwachung*, C-210/96. Sb. rozh. s. I-04657.
- 11) Soudní dvůr: Rozhodnutí ze dne 27. června 2000, *Oceáno Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, C-240/98 až C-244/98. Sb. rozh. s. I-04941.
- 12) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise v. Švédsko*, C-478/99. Sb. rozh. s. I-04147.
- 13) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. listopadu 2003, *Komise v. Španělsko*, C-358/01. Sb. rozh. s. I-07999.
- 14) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. ledna 2005, *Johann Gruber v. Bay Wa AG*, C-464/01. Sb. rozh. s.
- 15) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05. Sb. rozh. s. I-10421.
- 16) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Panon GSM Zrt v. Sustikné Györfi Erzsébet*, C-243/08. Sb. rozh. s. I-04713.
- 17) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08. Sb. rozh. s. I-09579.
- 18) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. června 2010, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v. Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios*, C-484/08. Sb. rozh. s. I-04785.
- 19) Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*, C-137/08. Sb. rozh. s. 0000.
- 20) Soudní dvůr: Usnesení ze dne 16. listopadu 2010, *Pohotovost', s.r.o. v. Iveta Korčkovská*, C-76/10. Sb. rozh. s. C030-0012.

Ostatní:

- 1) Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 13. ledna 2005, III ZR 265/03.
- 2) Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 22. dubna 2012, VIII ZR 91/04.
- 3) Rozhodnutí Court of Appeals of District of Pennsylvania ze dne 16. září 2008, *Grimm v. First National Bank of Pennsylvania*, č. 08-816
- 4) Rozhodnutí Court of Appeals of District of Washington, Division 1 ze dne 1. března 1991, *Mortenson v. Timberline Software*, č. 998 P.2d 305.
- 5) Rozhodnutí Court of Appeals of the District of Columbia ze dne 11. února 1997, *Cole v. Burns International Security Services*, č. 105 F3.d 1465.

- 6) Rozhodnutí New York State Supreme Court, *Brower v. Gateway 2000, Inc.*, č. 676 N.Y.S., 1998.
- 7) Rozhodnutí U. S. District Court for the Northern District of Illinois ze dne 18 dubna 2008, *Jose Trujillo v. Apple Computer, Inc., AT&T Mobility, LLC.*, 07 C 4946.
- 8) Rozhodnutí U.S. Supreme Court ze dne 21. února 2006, *Buckeye Check Cashing, Inc. V. John Cardegna*, č. 546 US 440.

8 Shrnutí a klíčová slova

8.1 Shrnutí

Diplomová práce s názvem „*Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách*“ se zabývá problematikou rozhodčího řízení jako alternativního, státem aprobovaného prostředku řešení spotřebitelských sporů a s tím související problematikou rozhodčích doložek obsažených ve spotřebitelských smlouvách. Rozhodčí doložky jsou za současného stavu právní úpravy ve spotřebitelských smlouvách přípustnými ujednáními. Za splnění určitých podmínek však mohou být považovány za tzv. nepřiměřená ujednání, jež jsou stíhána absolutní neplatností. Významným mezníkem pro celou problematiku se stal 1. duben 2012, kdy byly do zákona o rozhodčím řízení implementovány prvky ochrany spotřebitele, čímž de facto došlo k oficializaci a legalizaci spotřebitelského rozhodčího řízení.

Diplomová práce obsahuje jak aspekty hmotněprávní, tak i procesní. Mimořádná pozornost je věnována tzv. nepřiměřeným ujednáním ve Směrnici 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, současném OZ, a již schváleném, avšak neúčinném NOZ a některým problematickým aspektů vznikajícím v souvislosti s interpretací generální klauzule nepřiměřených ujednání. Vybraná procesní hlediska jsou pak obsažena v kapitole 4., nazvané „*Sjednávání rozhodčích doložek po 1.4.2012*“ a spíše pak kapitole 5. nazvané „*Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení po 1.4.2012*“. V práci jsou zahrnuty také souvislosti práva evropského, zejména příslušná judikatura SDEU. Taktéž některé zahraniční přístupy k rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení nezůstávají stranou.

Diplomová práce je rozdělena do 8 základních kapitol. Je opatřena vědeckým úvodem, závěrem, seznamem použité literatury a shrnutím, včetně klíčových slov. Závěr pak shrnuje a vyhodnocuje zjištěné poznatky, konstatuje, zda byly naplněny cíle a zadání práce.

8.2 Abstract

The thesis „*Arbitration clauses in consumer contracts*“ brings a theoretical summary about the issues of the consumer arbitration as an alternative, state's approved form of settlement of consumer disputes. The thesis also deals with the topic of arbitration clauses in consumer contracts. The recent legislation allows the arbitration clauses in consumer contracts. When the arbitration clause is found contrary to the requirement of good faith and causes a significant imbalance in the parties' rights and obligations it can be regarded as an unfair term and therefore unenforceable, which does not bind the consumer. The important

turn for the issues of arbitration and consumer clauses has brought the date of 1st April 2012, when the consumer protection elements were implemented in to the Arbitration Act. It has caused the official legalization of the consumer arbitration in the Czech republic.

The thesis contains substantive law elements as well as procedural law ones. Extraordinary attention is devoted to the topic of unfair terms in Directive 93/13/ECC on unfair terms in consumer contracts, also to the current Civil code and finally to the „new“ Civil code, which has been approved, but is still in *vacatio legis* term.

The selected procedural issues are contained in the chapter 4 called „*Negotiating of the arbitration clauses after 1st April 2012*“ and furthermore in the chapter 5 called „*Arbitration of consumer disputes after 1st April 2012*“. The thesis includes also the context of european law, particularly the judicature of European Court of Justice. There are also some international consumer arbitration approaches included.

Finally, the thesis is divided into the 8 basic chapters. There are introduction, conclusion, bibliography, abstract and the key words. The conclusion brings a summary of the research and claims if the goals made in the introduction has been achieved.

8.3 Klíčová slova

Ochrana spotřebitele, rozhodčí řízení, spotřebitelská smlouva, spotřebitel, dodavatel, podnikatel, rozhodčí doložka, rozhodce, směrnice Rady 93/13/EHS, nekalá ujednání, arbitrabilita, zásady spravedlnosti, arbitrážní centra.

8.4 Key words

Consumer protection, arbitration proceedings, consumer contract, consumer, seller, supplier, arbitration clause, arbitrator, Concil Directive 93/13/ECC, unfair terms, arbitrability, principles of equity, arbitration centres.